

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 15 in 16.

Ljubljana, 1. vel. srpana 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Vesel dogodek v Najvišji cesarski obitelji. — Melanija Sittigova — Smlednik: Estetika v ljudski šoli. — „Sl. N.“ — Obrtne nadaljevalne šole in njih nadzorstvo. — F. Stegnar — Ljubljana: O dobavi učil. — Ivan Krulec — Ljubljana: Občevanje z učenci-početniki. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost. — Dopisi: Iz krškega okraja. — Iz kranjskega okraja. — S Krasa. — Iz Ljubljane. — Dobrova. — Z Dunaja. — Z Goriškega. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Vesel dogodek

v Najvišji cesarski obitelji.

Včeraj dné 31. malega srpana se je vršila v Ischlu poroka Nje visokosti presvetle gospe nadvojvodinje Marije Valerije z Njega cesarsko visokostjo nadvojvodo Franc Salvatorjem.

Kakor vsi avstrijski narodi brez izjeme občutijo in delé s cesarsko obitelji žalostne dogodke, istotako je vse narode in vse stanove kakor člane jedne obitelji ta veseli dogodek navdal z odkritosrčnim veseljem, za vse je bil včerajšnji dan velik dinastični praznik. Vsi narodi so se v duhu udeležili te poroke in so najgorkejše prošnje pošiljali do Najvišjega nad nami, za srečno bodočnost poročencev. Njegov blagoslov naj jih spremlja v tem osodepolnem življenji v veselje in tolažbo presvetle cesarske obitelji in vsih podložnih mu narodov in stanov!

Estetika v ljudski šoli.

„Po glavah svetlo je in jasno
 „A v srcih zimsk je mraz in mrák ;
 „Tam ne poganja cvetje krasno,
 „Tam ne odmeva spev sladák.“

Gregorčič.

Že pegagogi preteklega stoletja, zlasti Pestalozzi in Niemayer, poudarjali so, da je smoter vzgoji harmonični razvitek vseh človeških nadarjenostij in sil. Le tedaj, kadar razvija vzgoja dušne in telesne sile v lepem medsebojnem soglasji, izpolnjuje popolnoma vzvišeno si nalogo, ter preobrazuje gojenca svojega v omikanega človeka v pravem pomenu te besede. Trdni temelj, na katerega stavi vzgoja umetno svojo zgradbo, pa je npravstvenost — popolno in brezpogojno soglasje uvidnosti in hotenja. Dvojna je torej glavna skrb vzgojevaljeva: privedi mu je uvidnost do one sovrsenosti, katera je v danem slučaju sploh mogoča, in vzgájati mu je krepko in neomahljivo hotenje. Po prvi svrhi teži intelektualna, po drugi moralična vzgoja. Nekako prijazna srednica med obema pa je estetična vzgoja — vzgoja gojenčevega čustva — katera izdatno pospešuje zlasti npravstvenost. Moralično izobraženemu človeku je pač uvidnost jedina zakonodajalka; pri brezumnem otroku pa gospoduje čustvo v hotenji. Jasno je tedaj, da si vzgojevalelj, ako neposredno deluje na čustvo gojencev, rekše ako jih estetično izobrazuje, posredno prisvaja njihovo hotenje. Npravstveni zakon je čestokrat trd in strog v svoji brezpogojnosti, in slabotni človek ga težko izpolnjuje. Prijazno pa hiti v takih sporih na pomoč slabemu hotenju estetični ukus, kateri ga vzpodbuja, da nekako instinktivno stori to, kar je lepo, in kar je lepo, to je pač vselej tudi dobro. Ne da bi trdili, da estetično čutenje obvaruje človeka vseh pregreškov; pač pa ga obvaruje surovosti in brezmernosti, kajti estetični ukus sovraži vse, kar je nepravilno, brezumno in breznačelno, ter ljubi le to, kar je lepo, nežno in soglasno. — Estetična omika je torej prevažno vzgojilo, katero uporabljati je dolžnost

zlasti ljudskega učitelja, — saj ima ravno ljudska šola lepo in vzvišeno nalogo, priskrbeti nežni mladini trdno podlogo splošne omike, ter privedi jo do samodelavnosti v službi resničnega, dobrega in lepega.

Vzbujajmo in krepimo torej v mladih srcih gojencev svojih čut za lepoto! Ako gojimo estetično čutenje v receptivnem zmislu; ako vadimo namreč učence, da se lepote sploh zavedajo in jo cenijo, pospešujemo posredno tudi njih estetično produktivnost. Kajti, komur lepota istinito ugaja, ta bode uravnal vse svoje mišljenje, delovanje in kretanje po večnih zakonih lepote. —

Svoje vzgojno postopanje pa uravnajmo po besedah pesnikovih:

„Eines muss in's andre greifen,
 „Eins durch's andre blüh'n und reifen.“

Vse šolsko življenje, učni predmeti, šolska disciplina — vse naj služi estetičnemu izobraževanju! Pretvorimo v nekakem zmislu ljudsko učilnico v nežno svetišče lepote!

Središče ljudskošolskemu pouku je berilo. Resne in vesele dogodke iz vsakdanjega življenja, ljubljeno domovje, gozd in log, brezmejno morje in zvezdno nebo, prijatelje in znance svoje iz živalstva, rastlinstva, rudništva — vse nahaja mali učenec v svojem berilu. Kar sliši v šoli novega in zanimivega iz različnih strok človeške vède — vse mu iz berila prijazno odmeva. Berilo je torej — ako ustreza didaktičnim in pedagogičnim zahtevam — zvesta podoba obzornega kroga otročjega. Mišljenje in čutenje šolskega otroka, gorjé in veselje otročjega življenja — vse nam odseva iz berila — a vse to nekako obseva in očara z milim svitom poezija! Berilo je tedaj najvažnejši zunanji pripomoček, po katerem deluje učitelj na srčno življenje izročeme mu mladine. Da pa

berilo ustreže lepemu svojemu nálogu, bodi jedina podloga jezikovnemu pouku, in zvesti spremljevalec učencu in učitelju pri realističnih predmetih. —

„Govôri, da te vidim!“ dejal je starogrški modrijan. Po pravici; — govor je značilo notranje omike. Vso svojo pozornost obračaj učitelj pri jezikovnem uku na govorico otrók. Ne samo pravilno, ampak tudi lepo in blagoglasno, v kratkih jedernatih stavkih naj govore in pozneje tudi pišejo učenci. Neprenehoma naj se trudi učitelj, da odpravi vse, kar je preglasno, surovo, neotesano iz govornice svojih otrók! „Die Anmuth der Rede ist ein schöner Empfehlbrief auf dem ganzen Weg unseres Lebens“ pravi Herder. — Poetične proizvode iz berila naj otroci deklamirajo s priprostim, a kolikor toliko lepim in pravilnim naglasom. Pa tudi prozaičnih sestavkov posebne stilistične lepote naj se otroci naučé na pamet. Tako vadimo učence, da izražajo svoje mišljenje in čutenje v lepi obliki. — Jezikovnemu pouku gre na dalje skrb, da se odprè otrokom čudapolno kraljestvo fantazije.

O stokrat, stokrat mi pozdravljen bodi,
Ti krasni svet, ti dom duhov in Vil!
Ko čuda mi razgrinja domišljija,
Krasnejši svet pred máno se razvija!

Funtek.

Da, pravljice in basni so oni svet, v katerem domišljija gospoduje brezmejno oblastno. Ako berilo v tem oziru ne ponuja dosti uporabne snovi, učitelj lahko še sam kaj dodá; umetne in národne pravljice — vse je umestno, da le zadostuje estetičnim in moraličnim zahtevam. — Ob jednom so pravljice in bajke tudi prva stopinja zgodovinskemu pouku; saj so njemu začetek tisti časi,

„Da der Dichtung zauberische Hülle
Sich noch lieblich um die Wahrheit wand.“

Žal, da ima zgodovinski pouk v naši ljudski šoli večinoma napačno podstavo. To, kar se navadno imenuje „zgodovina“ niti ne služi tega blagglasnega imena. — Pa poučuj, učitelj, kakor veš in znaš; poučuj, kakor ti dopušča tvoja pedagogična vest, tvoja

individualna posebnost in — tvoje zgodovinsko znanje; a vodilo ti bodi vedno Göthejev izrek: „Das Beste an der Geschichte ist die Begeisterung, die sie erregt.“ Ako pa tega ne umeješ, ako ti ni dano navduševati in vnehati mladih src za нравstveno-lepo, potem ne muči sebe in učencev s takozvano zgodovino.

Široko polje estetičnemu izobraževanju je priroda. — Kdor umeje in vé ceniti njeno krasoto, njemu je priroda nevsahljiv vir najblažjega veselja. A čudno, primeroma je le malo ljudij, kateri se živo in istinito zavedajo prirodnih lepôt. — Prilicnih slučajev, da opozarja učence na milino in krasoto prirode, nahaja učitelj povsod; največ mu jih pa nudita zemljepis in prirodopis, ako se z njima bratita — poezija in petje! — Seveda mora biti zemljepis učencem več, nego jim je bil doslej, več nego suhoparni register glavnih mest, glavnih rek, glavnih gora! Podstava zemljepisnemu pouku je itak domovina, domovina v najožjem zmislu: domača vas, domače poljé, domače gore! — Danes si ogledujmo „Cerkvico vrh gore, cerkvico belo“, jutri se prepričajmo, da „Krasen res je gozd“, potem potujmo s pastirjem „zakriviljeno palico v roki, za trakom pa šopek cvetic“, potem zasledujmo potok, ki „Iz gore skrivnostno izteka“, potem stojmo s planinarjem „Visoko vrh planin“ in občudujmo prekrasno domovino svojo! Kako hvaležen je učenec tedaj možu, ki je pel:

Slovenec! Tvoja zemlja je zdrava!
Za pridne nje leža najprava!

Kako prepričalno in navdušeno doné mladostni glasovi pri pesmi:

Domovje moje Avstrija!
Ti biser vsega si sveta!
Za te jaz gorim! Za te jaz živim!

Isto velja o prirodopisnem pouku. — Nikar suhoparno, nikar preučeno! Ne mislimo, da zadostuje, če vedó učenci, koliko zob, koliko parkljev ima ta ali ona žival, če nam znajo na centimetre povedati njeno velikost, in če morda še vedó, je li koristna ali škodljiva! Tvoji učenci natanko vedó, koliko prašnikov ima ona krasna, temnooka cvetica, moji

tega morda ne vedó, vsaj na pamet ne, a z veselim klikom jo pozdravljajo, ako jo zagledajo v logu ali gozdu, ker nehoté čutijo njeno divno lepoto. Prašam te, tovariš, — roko na srce — kateri imajo več duševnega dobička? Istinito spoprijateljiti se mora učence z vsakim prirodnim objektom, katerega vidi v šoli; vedeti mora, kakovo stališče zavzema nasproti človeškemu in prirodnemu življenju. Tudi v tem oziru so nam pesniki prijazni pomočniki. Pomlad je, o lastovici „pomladi znanilki“, „dobre sreče nosilki“ smo se pogovarjali. Kako globoko bode segla sedaj učencem v srce pesem: „Lastovke, oj Bog vas sprimi!“

Jesen se vrne; živo ganjen se poslavja šolarček od lastovice:

Mrzel veter tebe žene,
Ljuba ptičica od nas!

Takemu poučevanju pa, katero vplivaj na blagosrčnost otrok, je glavni pogoj učiteljeva osebnost. Kdor vidi, stoječ na planem, le drevesa, travo in krompir, a ne gozdov, logov in poljá — ta je morda uporaben mož v javnem življenju, on je morda jako razumen in učen mož — a on ni vzgojevatelj on ni ljudski učitelj — ker nima srca.

Pri pisalnem in risalnem pouku predočuj učitelj učencem kolikor toliko samo lepe oblike. Tu se mu nudi prilika, da izvaja zakone leposlovja: priprostost, natančnost, razločnost, somernost, soglasje i. t. d. — Pri ročnih delih pa kažimo učencem in učenkam, kako naj se družijo tudi v najneznatnejšem predmetu koristnost z lepoto!

Pouk v telovadbi je gotovo tudi važen činitelj estetične vzgoje. Pedagogični namen telovadbi je, da pospešuje lepoto in gibčnost udom in nežnost kretanji. Dušna in telesna lepota v pravem ravnotežju — to je gaslo razumne pedagogike

Schön'res find' ich nicht, so lang ich wähle,
Als in schöner Form die schöne Seele

nas opominja blagodušni pesnik.

Šolsko petje ni, dejali bi, samostojen predmet. Petje je „angelj nežni“, kateri se prijazno družijo ostalim predmetom, ter nam olajšava in lepša čestokrat tako suhoparne ure šolskega življenja. Kaj bi govorili na dolgo in široko o estetičnem pomenu petja? „Musik sollte man lieber, als die Poesie, die fröhliche Kunst heissen. Sie theilt den Kindern nichts als den Himmel aus, denn sie haben noch keinen verloren. — Gibt es etwas schöneres, als ein frohsingendes Kind? vpraša Jean Paul.

A zaman je, vsaj deloma, učiteljev trud ako šolska soba, v kateri preživi učenec toliko ur mladega svojega življenja, ne zadostuje tudi najskromnejšim zahtevam leposlovja. Kolikokrat vlada prah in nesnaga v učilnici, kolikokrat visé pajčevine izpod dolgočasno belega stropa! Mladini v prid smemo želeti, da bi se šolska oblastva nekoliko bolj brigale za ukusno uredbo šolskih soban. Temna proga zdolaj in zgoraj po svetlorjavih ali jasnosivih stenah, klopi čedno temnozeleno in jasnorjavo pobarvane — kako malo truda in denarja to stane, in tako dobrodejno vpliva na oko in srce učitelju in učencem! Ti pa, tovariš, kateremu je mila sreča naklonila lepo in prijazno učilnico, pospešuj še s svojim trudom njen prijazni vtisek na učence! Postavi predse na mizo ali na kako drugo primerno mesto vsaj šopek cvetic! Da se trudimo vsi, da so učenci čedno in snažno oblečeni, da naloge redno in lično spisujejo, to je ob sebi razumno. Saj so rednost, snažnost in ličnost tudi estetične kreposti, — prava in prva podstava daljnemu razvitku estetičnega čutenja.

Še šolsko disciplino naj omenimo! Ideal dobre discipline, kakoršne si mislimo in želimo, je izvestno ta, da vlada v šoli pravi duh — duh medsebojne ljubezni, duh nedolžnega, mladostnega veselja! Jedino taka disciplina pospešuje in povzdiguje estetično izobraževanje učencev. Kdor pa hoče doseči to vzviženo svrho, ta mora imeti v svojem srci najlepši, najblažji zaklad človeški: ljubezen! — Kjer se razlaga po

šoli krik in vpitje, kjer slišimo neprenehoma trpke besede, kjer vidimo le čmerne obraze — tam ni prave discipline, tam ni ljubezni! Marsikateri naših učencev, — morda njih večina — sliši doma že toliko surovih, neprijaznih besed, uživa tako malo veselja in ljubezni; toliko več pomore v ubogem, otrpnelem srčeci milo proseča beseda učiteljeva, nego celó najostrejša kazni! Trudimo se, tovariši, da olepšamo učencem svojim leta brezskrbne mladosti — da jim bode šolski čas res — lepi čas veselja!

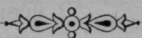
Die Kinder aber müsst ihr nicht verachten;
Denn ihnen ist das Himmelreich gegeben,

In ihnen schlummern alle Blütenprachten,
Ein Gottesfrühling für das ganze Leben!

pravi nežnočutni nemški pesnik. Da, šolski čas bodi otrokom našim pomlad, polna najlepših cvetic, katerih tudi mraz in vihar sovražnega življenja ne more popolnoma zadušiti. — Tebi pa, učitelj-vzgojevatelj, je dana najblažja naloga:

Ti pa, učitelj, čuvaj cvéetje,
Da mraz ne strè ga in vihár,
Poshráni v toplo ga zavetje,
Kot umen in skrbán vrtnár!

Melanija Sittigova-Smlednik.

Obrtne nadaljevalne šole in njih nadzorstvo.

Ódkar imamo tudi Slovenci nekoliko učilnic, v katerih se obrtni gojenci za svoj stan teoretično in praktično izobrazujejo, to je, da se jim potom šole nudi prilika, prisvajati si onih vednostij, katerih jim ljudska šola za praktično življenje ni mogla dati, a jih pri svojem obrtnem poklici neobhodno potrebujejo, če hočejo zadostiti vedno napredujočim terjatvam sedanjega časa: odsihdob tudi merodajni krogi premišlujejo, ali — če tega ne store, — naj bi premišljevali, da li osnova takih učilnih naprav odgovarja dejanskim potrebam obrtnege stanu in kako jih urediti, da bodo koristile ne samo posamičnemu obrtniku jedne stroke, marveč v jednaki meri vsem obrtnikom raznih strok.

Glede na to, da je obrtni nauk pri nas še v začetnem razvoji, tako rekoč v povojih, priznal bode vsak, da je ustroj vsega nauka po jednem kopitu, osobito v obrtno-nadaljevalnih šolah za vse različne obrtne učence jako težavna stvar in da bode treba še mnogo reform, predno bode učni smoter točno omejen in določen, ako je sploh mogoče misliti na to v sedanji dobi napredka, in z ozirom na

to, da duh človeški nikdar ne miruje ter vedno hrepeni do napredku in popolnosti.

Kakor pa je ves občni pouk pod strogim državnim nadzorstvom, isto tako je mnogo opazovalnih očij obrnenih na obrtno šolstvo, kar je glede vzdrževanja takih zavodov tudi opravičeno. Nadzorstvo ima važno nalogo. Od njega zavisijo uspehi prav zelo, dasiravno ne smemo prezirati, da je temeljito izobrazenje gojencev največ oprto na individualno sposobnost, inlektuelnost in srečno metodiko dotičnih učiteljev. Vrle učiteljske moči pod dobrim nadzorstvom sijajno delujejo, a pod slabim, pomanjkljivim nadzorstvom dostikrat komaj zadostujejo, naj tudi vse svoje moči zastavljajo v izobrazbo prideljenih jim učencev.

Bojimo se, da so pri nas deloma take razmere in da se vsled tega obrtni nauk niti ne razvija v zaželjeni meri, niti navzgor popolnoma ne zadošča. Posledica temu je neizogibna. Obrtne izobrazovalnice bode zadela krivična obsodba. Utegne se reči: „Slovenec je slabo pristopen za obrtni pouk; troški zanj so potrateni, torej — prenehajmo z neuspešnimi poskusi, razpustimo šole. In zakaj? —

Zato, ker je nadzorstvo v takih rokah, ki niso povsem sposobne voditi in uravnavati pouka po naših slovenskih učilnicah, glede narodnih potreb, glede domačih odnošajev. Dokler bodo sodili naše obrtno šolstvo organi, ki našega maternega jezika ne umejo, ali ga celo umeti nečejo, toliko časa jim hode le mari nemško izobraževanje, nemška omika, ne pa obrtna spretnost.

Po našem mnenju je strokovna izurjenost glavna naloga vsem manjšim in večjim obrtnim zavodom; ako se pa stavi ta naloga v podrejeno vrsto, zgrešen je pravi namen, izgubljene so vse žrtve in škoda je za vsak krajcar, potrošen za obrtni pouk.

Ako nam visoko ministerstvo za uk in bogočastje reš hoče naklanjati korist strokovnih šol, tedaj mu mora biti na tem, da je vsa organizacija pametna in deželnim razmeram ugodna; sicer bode prospevala samo šola, v kateri se obrtni gojenci znajo moški odrezati — po nemški! Druge bodo ostajale vedno same „nebodijetreba“, in naj dosežejo še toliko dobrih učnih uspehov, kateri pa nemškega jezika ne razodevajo.

Kritična poročila merodajnih pooblaščenecv-presojevalcev obrtnoučnih razmer utegnejo nam Slovincem torej celo škodljiva postati, in obrtni pouk se ne bode razvijal ter razširjal po Slovenskem v onem obsegu, kakor bi to bilo vredno in potrebno.

Več je še pri nas obrtnih krajev, kjer bi bila obrtno-nadaljevalna šola ne samo umestna, temveč silno potrebna. Po sedanjih okolščinah sodeč pa se temu nedostatku ne bode prišlo v okom in sicer iz prej navedenih razlogov.

Kakor se ljudske šole siloma ustanavljajo, ako je njih naprava v zakonih utemeljena, istotako bi morali odločilni faktorji z vsem svojim uplivom delati na to, da se obrtnim krajem preskrbi strokovni pouk z otvorenjem obrtno-nadaljevalne šole: saj od tega zavisi znaten del narodnega blagostanja, ki je tudi glavni steber državni blaginji ter sreči vseh narodov v cesarstvu.

Iz navedenih razlogov zdi se nam silno važno, da se prej ko prej v nadzorstvo po-

kličejo strokovnjaki, ki so tudi večji našega domačega jezika, ki so prijatelji našemu narodu, ki imajo kaj srca za izomiko na narodni podlagi. Saj je vendar silno potrebno, da se naša nadarjena slovenska mladina izobrazuje v onem jeziku, ki ga ume. Učna tvarina, ki naj jo zmaga v pičlo odmerjenem učnem času, je jako obsežna, to nam potrjujejo učni načrti za obrtno-nadaljevalne šole, to nam pričuje tudi lepa razstava šolarskih izdelkov naše obrtno strokovne šole, ki smo jo pred kratkim občudovali v redutni dvorani. Pri toliki množini znanstva, ki je gojencem čisto novo in za katero je treba toliko ne navadnih pojmov in terminologije, pač ni umestno, da se gojenci mučijo z nemščino, z učenjem tujega jezika v obrtni šoli, bodi že nižje ali višje vrste, gotovo se ne bode budila bistrornost, duhovitost in obrtna spretnost. Dragi čas učenja naj bi se porabil zgolj v praktično izvežbanje. Naročniki ne bodo obrtnika vpraševali: Ali znaš nemški? marveč: Ali znaš delo izvršiti in kako je bodeš izgotovil?

Bodi obrtnik še tako večš nemščine če pa nima mojsterske ročnosti, nikdar ne bode uspeval, ostal bode vedno le kvarljivec. Ne zanikavamo koristi, da zna obrtnik tudi nemški, a to je njegova stvar, priučil se je lahko sam in se je bode tudi priučil, ako bode uvideval, da brez nje nikakor ne shaja. Z obrtnikom, ki dobro in po ceni dela, se bode vsak rad pogajal, in če bi tudi tolmača potreboval. Tudi ni dvomiti, da bi izvrstno izurjeni delavec kruha ne našel v tujini, kajti delodajalec gleda v prvi vrsti na ročne spretnosti, ki več govore, kakor vse umljive ali neumljive besede. V strokovnih šolah torej nikakor ni kraj, kjer bi se gojenci učili drugega nego maternega jezika. Ako se temu načelu pritrdi — in po našem načelu je to jedino pravo, potem moramo tudi priznati, da nadzorstvo le takrat odgovarja svoji nalogi, kadar sloni na narodnih principih. Tako nadzorstvo bode skrbelo za brzi razvoj strokovno-učilnih zavodov, ono jedino bode pospeševalo tudi slovstvo za obrtni pouk, katerega še sedaj popolnoma pogrešamo, in bode pogrešali,

dokler ne dobimo nadzornikov, ki bodo z nami čutili, z nami in za nas živeli.

Res da nam manjka še večjih mož v obrtnih strokah znanstveno izobraženih, res jih ni na izber; a če se je naša Ljubljanska obrtna šola izročila učnim silam, o katerih usposobljenji je visoko učno ministerstvo preverjeno, tedaj smemo tudi svojo pohlevno misel izraziti, da bi vodstvo naše obrtne šole bilo zmožno nadzirati obrtno-nadaljevalne šole in da bi ono v prvi vrsti moglo pravo sodbo izrekati o njih uspehih, pomanjkljivostih in njih potrebah. Ako sedanja uredba glede nadzorstva ne dopušča

neposrednosti, tedaj bodi glavnemu nadzorniku prideljen domač podnadzornik, ki bi bil nepristransk tolmač obrtno-naučnih naših razmer. Le na ta način ustanovljeno nadzorstvo bi bilo pravično ter bi naše obrtno šolstvo hitreje povzdignilo. Iz narodnih ozirov — tako sodimo — je naša zahteva opravičena, istotako se da to mnenje zagovarjati z obrtnega stališča. Ako so drugi momenti važnejši, potem seveda moramo svoje nazore umakniti, in sodijo naj drugi. Vsekako pa menda ne bilo bi odveč, ako bi naši merodajni faktorji to vprašanje preiščevali. „Sl. N.“

O dobavi učil.

„Učiteljski Tovariš“ je v letošnji 11. številki z dne 1. rožnika 1890. priobčil že šestnajst let stari, na podlagi § 71. šolskega in učnega reda od dne 20. vel. srpana 1870. razglašen ukaz slavnega deželnega šolskega sveta po katerem so določena najpotrebnejša učila za vsako ljudsko šolo.

Kako težavno je poučevanje lahkomišljene mladine, ni treba nam naglašati, saj vsak izmed naših sotrudnikov to neprenehoma izkuša. Pouk sam na sebi ni neprijeten; ker pa je trajni uspeh izobraževanja glavni namen njegov, ker morajo vednosti postati neizgubna last učenčeva, in to ni zlahkoma dosegljivo, zato je pouk naporen, utrudljiv, mnogokrat z nepremagljivimi težkočami združen. Spoznavši to senčno stran šolanja so si prizadevali trudoljubivi učitelji in odgojitelji vsikdar olajševati si poučevanje in zagotoviti si uspehe za prihodnost mladine. To so dosegli z nazornim naukom in danes si dobrega pouka ne moremo misliti brez nazorovanja. Oko naj vidi, kar uho sliši! Na tem načelu bodi ves nauk osnovan. Samo poslušati se otroci kmalu naveličajo; a če se jim stvar, o kateri se v šoli govori, živo pred oči postavi, prožnejša je njih pozornost, razlaganje je krajše, beseda točnejša in vtis mogočnejši.

Mar ni ta posledica velike vrednosti? V duhu svojih učencev delamo zgradbo; mojstri bodimo in spretni voditelji vzvišenega podjetja, otroci so naši pomagači — zidarji. Po naših navodilih sestavljajo vednostno gradivo v poslopje svoje izomike. Čim jasneja in točnejša je naša beseda, naše napeljevanje, tem boljša in popolnejša je zgradba; a dovršena je in ujema se le takrat z našim duševnim načrtom, ako imamo pravo sliko pred seboj, ki v točni meri in strogo omejenem očrtu oživlja našo in otroško domišljijo, katere s samo suhoparno besedo nikdar ne moremo dosti spodbujati. Zato ne govorimo toliko ušesom, marveč kažimo tudi očem in dosegli bodemo več! Najjasnejša, najubranejša in najizbornejša beseda ne obrodi takega sadu, kakor bi ga zorila beseda in pogled skupaj. Zato je nam dolžnost, pojasnovati pri pouku vsak pojem po najboljšem načinu. Sklicevati se na to: „Saj otroci doma vidijo stvari, o katerih se govori v šoli“, je gorostasna nesmisel. Vidiijo jih, to je res, a jih ne gledajo in tudi ne bodo ogledovali, naj jim učitelj še tako živo na srce poklada vsestransko ogledovanje, saj še s svojo avtoriteto in z mikavno besedo ne moremo vsikdar napete pozornosti pri vseh učencih do-

seči, ko jih napeljujemo, vsak del v razgovor vzete stvari posebej z bistrim pogledom opazovati. Da bi pa otroci brez učiteljevega navodila doma to storili, o tem jako dvomimo in menda tudi vsi člani krajnega šolskega sveta nimajo prepričanja o tem. Otrokom so vse nepoznate stvari same abstraktnosti, pouk naš izpremeniti jih mora v konkretnosti, kar se nam gotovo posreči, ako moremo predmet nazorno pred oči postaviti. S tem je utemeljena potreba učnih pripomočkov; to potrebo priznava vsak, kdor ima kaj pojma o šoli, in ta neizogibna potreba rodila je § 71 učnega reda ter izvršilno naredbo vis. c. kr. deželnega šolskega oblastva s kraja tega članka omenjeno.

Nikakor torej ne gre, da bi si kdo prisvajal pravico, presojati, da li naj ima šola kakih učil, ali ne. To vprašanje je rešeno in naprava učil je zakonito določena. Neumestno je torej, da krajni šolski sveti, katerim je dolžnost skrbeti za povzdigo domačega šolstva v zmislu šolskih zakonov in odredb, še ugovarjajo zahtevam oprtim na jasne določbe zakona. Krajni šol. sveti zgrešujejo svojo nalogo meneč, da so poklicani v prosejevanje vladnih predpisov. Le škoda, da se na višje mesto ne pritožujejo, kadar šolska voditeljstva, stoječ na praktičnem in zakonitem stališču zahtevajo od občine, naj se za domačo ljudsko šolo učna sredstva napravijo; gotovo bi bil potem vsem ugovorom konec storjen. Seveda s tem bi ne bilo še šolam pomagano, ker bi ostale vendar le še brez učil. Korenita pomoč proti temu šolski napredek zelo ovirajočemu nedostatku bi bila jedina ta, ki so jo že večkrat sprožili šoli prijazne korporacije, učiteljske konferencije, zasebniki in v 14. letošnji številki „Učit. Tovariša“ z nova dobavski dopisnik g. F. Gärtner, namreč, da bi se novi za šolske potrebščine nabirali pri davkariji. Nasvet ta ni lahko izvedljiv, a končno bode vendar le treba kaj zdatnega ukreniti, če se hoče tudi ta stvar enkrat v red spraviti šoli in napredku na korist.

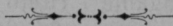
Ugodni uspehi nazornega pouka na ljudskih šolah dobro preskrbljenih z učili dovedli so učiteljstvo in merodajne kroge do prepričanja, da brez njih šola ne živi, marveč komaj životari in svojega razmerno dragega obstanka vredna ni.

Kdor se je kdaj prepričal o koristi učil, ni čakal ukaza deželnega šolskega oblastva, marveč prizadeval si je, pridobiti jih svoji šoli potem prošnje, ali si jih je sam omislil, sam ustvaril, kolikor je bilo slučajno mogoče. Razumnejši krajni šolski sveti so iz lastne inicijative ali samo na željo izraženo po učiteljstvu skrbeli za napravo učil. Žal, da pa je še danes mnogo šol, ki nima ali celo nič, ali prav malo učnih sredstev. Nekoliko je temu krivo neugodno gmotno stanje občin, v mnogih slučajih pa tudi pomanjkanje razuma, češ: saj otroci vidijo doma prirodnine, čitati, pisati in številiti se pa ob praznih stenah in mizah naučé, da le imajo „platentof“ in tablico v rokah.

Šolstvo se vedno razvija, zato blagor tistim, ki za njegov razvoj kaj zdatnega storé. Kako daleč smo še od dosegljivega — do popolnega — do idealnega v šolskih zakonih izražene. Naša in šolskih oblastev dolžnost je, da vsaj prve ovire na podlagi zakonov odstranimo ter se neprenehoma borimo za izboljšanje šolstva, kajti ostalo bode še vedno dosti nedostatkov pri šoli, zoper katere vsi naši naporji ne opravijo ničesa.

Učiteljem je z ono uradno odredbo dano v roke orožje, da se branijo proti neosnovanim ugovorom, s katerimi se odbivajo njih upravičene zahteve. Opirajmo se torej na razpis slavnega deželnega šolskega sveta z dné 19. grudna 1874., s katerim je določen učni inventar. Po tem razpisu je le vprašanje reševati: Kakšna naj bodo predpisana učila, da bodo dobra, praktična, ne predraga in kako šolam pripomagati, da jih čim preje tem bolj dobé. S temi vprašanji baviti se, je naloga krajnih šolskih svetov. Sapienti sat!

F. Stegnar — Ljubljana.

Občevanje z učenci - početniki.

Ljubezen vzbuja ljubezen.
Sailer.

Odšle so skrbne matere izročivši nam svoj najdražji zaklad v odgojo in pouk. Vsaka nam je zaupala kaj o lastnostih svojega nadarjenega sinka, sleharna je imela kaj priporočljivega za svojega ljubljenca. Podajmo se v šolsko sobo, iz katere nam doné na uho nekako boječe, poluglasno razgovarjanje jednako brenčanju marljivih bučelic v ulji. Vstopiti bo torej treba nam, pred katerimi so večkrat grozile nekatere brezvestne matere slikajoč nas svojim otrokom neusmiljene strahovalce da celo — brezsrčne despote. Zato nas pričakuje tudi večina naših učencev — početnikov s tresočim srcem, radovednim očesom. Menim, da ga nima učitelj važnejšega in hvaležnejšega trenutka, nego je ta. To je most k njegovemu poznejšemu delovanju. Vseh pogled je obrnen na Te — tišina nastane. Vsa zbrana mlada četa koprni že po Tvojem glasu, po Tvoji prvi besedi. Ali Te ne navdaja v tem trenutku nekak nepopisen čut, ko premotriš svojo, Tebi izročeno mladino, katera je danes prvič zapustila materino naročje in je prvič v družbi različnih svojih letnih sovrstnikov pod drugim nego materinim nadzorstvom.

Tem otrokom bodeš moral torej sedaj nadomeščati njihovo ljubljeno mater, pokazati se jim resnega očeta, da — nadomeščati jim boš moral otroško družbo — postati moraš po besedah znanega pedagoga z otroki otrok.

Vse te tri lastnosti v jedni osebi združiti je pa sila težavno. Ali ni nam obupati in z vztrajnostjo si pridobimo tudi ta dar. Ako se hočeš naučiti občevati z deco, idi v otroško sobo, kjer je prava ljubeznjiva mati med svojimi otroki. To je Tvoja knjiga — tu čitaj in opazuj! Ali mati, zavrneš me lahko, ima lahko delo pri malem številu gojencev jednacega značaja. V šoli pa sedi poleg zdravega rdečeličnega učenca v lepi suknji ubog deček bistrega pogleda a velega lica. Osoda je odločila tema dečkoma razno stanje

na domu in v družbi, a v šoli ne sme biti razločka. Oba sta Ti izročena v pouk in vzgojo, zato se poprimi obeh z jednako ljubeznijo.

Kako milo bi se moralo storiti ubožcu, ko bi videl, da ga preziraš ter ščitiš učenca iz boljših krogov. Pobrini se tembolj zanj, da poravnaš, kar so njegovi ubožni roditelji storiti zamudili in hvaležnost Ti ne izostane.

Ne najdeš pa samo tega razločka med svojimi učenci. Tam sedi deček, ki ne izpremeni svojega obraza ter nemo zre v Tvoje obličje. Takoj se napoti k njemu in izvedel bodeš, da je malo razumel o tem, kar si pravil v prvi uri pouka, kajti on je naglúh. Tudi temu revežu privoščí kaj ljubeznivih besedij, da bo iz Tvojega ravnanja spoznal, da velja ravno toliko pri Tebi, kakor drugi. Zopet drugod najdeš kratkovidnega dečka. Tega presedi v svoje obličje, da bo lahko opazoval Tvoje kretanje in se ne čutil osamljenega. Razven tega najdeš lahko še učence z drugimi telesnimi hibami vrhú tega pa še slabotne in bolehné učence. Učenci te vrste so posebno nežnočutni. S temi ravnati je rahlo, kajti z vsako ostrejšo besedo pretreseš njihovo občutno živčevje.

To so torej le nekateri znaki naših učencev. Kako bi bilo mogoče stopiti pred take učence z nekako nevoljnostjo ali čmernostjo? Šola posebno pa elementarni razred napravi le tedaj dober vtis, ako veje v njem vesel duh, vlada prijaznost mej učenci in učiteljem. Čmernost učiteljeva ne more vzbujati niti čuta za vse lepo, niti za prijaznost in dobrovoljnost. Ona odtuja učitelja od svojih učencev. Ker si pa v takem razredu ne upajo učenci razodevati učitelju svojih mislij, da bi ne vzbudili njegove zlovolje, se počno učenci hliniti in s tem je uvedena v razred hinavščina in potája. Zató občuj z otroci ljubeznjivo, tvoje ravnanje naj ima svoj izvir v srcu, ker ima le to pot v srce, kar

pride iz serca. Vse kar pričneš, izvajaj veselo in dobrohotno in vsprejemali bodo učenci tvoj pouk kot neprecenljiv dar. Ali porazdeli oče darove med svoje otroke s čmernim, nevoljnim obrazom? Ako to stori, zgrešil se je namen teh darov.

Tvoja dobrota mora pa sijati tudi iz tvojih besedij. Da bodo otroci tvoj jezik umeli in čuli iz njega dobroto tvojo, napravi jim lahkega in govori ž njimi iz početka, kakor govori mati s svojo deco. Napačno bi bilo takoj prvi dan govoriti v slovnično pravilnem jeziku, kajti to bi te prvi dan otrokom od-tujilo — razven tega govoril bi praznim stenam. Otroci, nevajeni takej govorici, jeli bi se dolgočasiti in to bi bila jedna največih hib v elementarnem razredu. Otrok si želi zabave. To najde le med otroci in nekaj nadomestila mu bode razumljiv otroški jezik. To trdim seveda le za prve ure pouka, kajti kmalu potem je začeti očiščevati njihov jezik a to na ljubeznjiv način. Kot govorno gra-

divo jemlji stvari iz otroškega življenja. Povej jim mično povestico, pravljico ali basen, zapoj ž njimi veselo pesmico vprizori zabavno otroško igro in videl bodeš na obrazih njihovo radost in bral jim iz očesec rajsko srečo. Iz vsega Tvojega ravnanja zapaziti morajo otroci iskreno ljubezen do sebe in videl bodeš, da je to glavnica, ki ti bo donašala tekom leta obilo obrestij. Veliko uspešneje bi delovali elementarni učitelji, ko bi se ravnali po Kellerjevih besedah: Ljubezen mora spremljati učitelja v šolo, zreti mu mora iz njegovih oči, čuti jo je treba iz njegovih besedij, ako hoče, da postane šola njemu in njegovim učencem prijetno bivališče. Šolsko nebo bodi vedno jasno; potem je poučevanje in učenje dvakrat lažje in prijetnejše. Nejevoljen in razsajajoč učitelj si ne pridobi nikdar ljubezni svojih učencev, priskuti jim šolo — in tudi njemu postane šola brez ljubezni do učencev največje breme. **Ivan Krulec — Ljubljana.**

Knjiga Slovenska

XX. veku

*

Fran Levstik se je rodil v Velikih Lašičah 28. sept. 1831, v latinskih šolah, nekaj let v Alojznici, bil v Ljubljani, po dovršeni gimnaziji se je podal na Dunaj, in od ondot v Olomuc k nemškemu redu, iz tega pa skoro spet vsled osode, katero so imele pesmi njegove, skozi Dunaj v domovino. Tu je služil pri grofu Pace-tu na Turnu, potem pri Miroslavu Vilharju v Senožecah in na Kalcu, nato v Trstu za tajnika pri slovniški čitalnici, poznej pri Matici Slovénki od 11. apr. 1864 do 11. jul. 1865. Vprav to, da je po dovršenih srednjih šolah prosto bival mej prostim narodom ter bistro opazoval njegovo govorico, pripomoglo mu je največ, da je slovenščino dobil tako v oblast. Nekaj let je vredoval slovensko-nemški del slovarja

Wolfovega, l. 1870 Pavliho na Dunaju; l. 1872 pa je dobil cesarsko službo v licejski knjižnici Ljubljanski, v kateri službi je po hudi bolezni umrl 16. nov. l. 1887.

Rad je Levstik še deček prebiral slovenske bukve, pesmi, v Alojznici Novice, Prešerna in Koseskega poezije, ter pesnik sam jel popevati. Oglasil se je najprej l. 1850 v Sloveniji, katero je takrat vredoval prijatelj mu Fr. Cegnar. „Vile“ (t. III. l. 18) so prva tiskana pesen njegova (Po travnicih mehkih, opolnoči, — Se tropa Vil jasnih krog vertí, — Po vodi se vozi ladjica, — Prepeva v njej morská deklica itd.) sè znakom: — vel. „Opomin k veselju“ l. 19 (Veseli bodimo, bratje, veseli!) s podpisom Gorníckí. „Pervi pomladni bučelici“ (Pozdravljena bodi,

mlada bučela! — Pomladi tedaj si prvi klicar?) l. 20. „Brezskerbni poet“ (Belite si glavice, — Trudite si na polji, — — Jaz pil bom in prepeval itd.) l. 21. V Ljublj. Časniku, vredoval Bl. Potočnik, l. 1850 l. 15: „Kamniti svatje“. Gornicki. — O blagoslovu spominka Prešernovega v Kranju se je pela vže Levstikova spoménica: „Ko zvezde luč, poprej nikdar poznane, — Prisetil nam tvoj duh je iz noči“ itd. (Novic. 1852 str. 216).

Pesmi. Zložil Fr. Levstik. V Ljubljani. Nat. in zal. J. Blaznik. 1854. 8. str. 92. Vvod (str. 3—8). Pesmi. Boginji petja. Pesmim (. . Me smo Levstika poeta — Hčerke mladega očeta, — Bratje, toraj poterpite!). Povodnja deklica (cf. Vile). Perva pomladnja bučela. . . Popotnik . . Pomladnji sprehod. Na grobu Prešerna . . Božična . . Pušice (str. 67—72). Ježa na Parnas (73—92). — Po preostri sodbi so v tedanji — slovenščini še malo prijazni — dobi mlademu pesniku postale osodne (Zaljubljene nektere, Na vsih svetnikov dan, Študentovska zdravica itd.) ter mu zavdale bridko želo, katero je v njegovem značaju ostalo do smrti.

Rokopis Kraljedvorski. Iz staro-českega poslovenil Franc Levstik. V Celovcu 1856. Natisnil in na prodaj imá Janez Leon. 12. str. 53. Pristavek. „To je staro-česki rokopis, ki ga je V. Hanka, bibliotekar českega museja, v mestu Kraljedvoru našel 16. sept. 1817, ter dal večkrat na svetlo, ki je prestavljen v druga narečja slovanska in skoraj v vse evropejske jezike; šteti se mora med naj starejše spomenike slovanskega slovstva — pisan po mnenju zvedenih mož med l. 1290 in 1310 — in je tudi priča, da je slovanska narodna poezija bila že v davnovekosti tako izverstna in doveršena in še bolj, kakor danes“. — To je rokopis, o čegar istinitosti borba šteje že tri razne dobe! — Vitez je bil, kdor ga je ponaredil, če je res ponarejen! Prekrasne so v njem pesni na pr. Jaroslav; Čestmir in Vlaslav; Zabo, Slavo, Ljudek; Ljubušina sodba itd. Krasna je tudi prestava slovanska.

Glasnik za literaturo in umetnost, A. Janežič, je donášal krasne umo-

tvore v vezani in nevezani besedi, na pr.: l. 1858. I. zv. št. 1 „Bog“. Po Deržavinu Fr. Levstik. „Popotovanje iz Litije do Čateža“, str. 14 do 141. „Vmetnik“. Alegorija (str. 65. 66). — „Odgovor sostavku: Potrebe Slovincov gledé prirodnih ved“ (str. 87—90.) „V gozdu (Pes. 136)“. — Zv. II. „Martin Kerpan z Verha“ str. 1—31. — „Sreča v nesreči ali popisovanje čudne zgodbe dveh dvojčkov. Na svitlobo dal Janez Ciegler, fajmošter pri sv. Tilnu v Višnji gori 1836. V bohoričici“. Uže v 3. Glasnikovem listu sem bil opomnil te knjige, in rekel sem, da so jo ljudje radi brali. Zdaj pa tanje preglejmo, zakaj se je narodu tako prikupila itd. (str. 15—56). „Še nekaj k drobtinici iz slovenske slovnice“ — dalje sledi M. C. — (str. 33). „Ubéžni kralj“ str. 41. — L. 1859 zv. III.: „Gospodoma nasprotnikoma“ Hicingerju in Cegnarju — str. 12—35 (dalje in konec prihodnjič — nedovršeno) — o napakah slovenskega pisanja (Novic. 1858 l. 37). Zastran pravde o kritiki: Ker se še vedno kdo na novo oglasi zoper mene in moje „napake“, vidim, da bo z odgovorom treba počakati, naj vsi povedó, kar imajo na sercu. Še le potlej bom vsim ob enem odgovoril. Zavaljo tih in drugih reči, kterih ne morem tu razlagati, moj odgovor ne bo več v Glasniku hodil na svetlo, ampak iskati bo treba druge poti (str. 70). — L. 1860 zv. VI: „Nekaj opombic zastran g. Navratilove knjige o glagolih“ (str. 44—50). „Drobtina slovenske slovnice“ — tri troje, pet petero (str. 83). Še kaj zastran rodivnika“ str. 144—174. — L. 1867. X: „Jezikoslovne reči“ — mej ali med? rabelj-beljna; ustna (die lippen); duševen, književen (str. 44. 141. 190. 243).

Novice l. 1858: „Napáke slovenskega pisanja“. Spisal Fr. Levstik (str. 3—219). — L. 1862: „Imena slovenskih krajev“ str. 221—233 (cf. Uč. Tovarš prof. Jos. Poklukar). Še nekaj o imenih slovenskih krajev“ str. 256—284 cf. Uč. Tov. l. 14. — Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum, emendatum auctum edidit Fr. Miklosich Vindobonae. Guilelmus Braumueller 1862 str.

399). — L. 1864: „Zatoženi sosamoglasnik“ str. 68—103 (Dalje prihodnjic — nedovršeno). Velika pesem posvečena novemu županu dr. E. Costi: „Ljubljana, mati naša, izvolila — Tvoj um je, Tvoje mlade si moči itd.“, zložil Fr. Levstik (str. 239). — L. 1865: Miklošičev staroslovenski slovár dodélan“ str. 128—9. — L. 1866: „Kdaj začne izhajati slovensko-nemški slovár?“ str. 370—387. „Jezikoslovno zrnje“ str. 394—406. — L. 1867: „Die Fremdwörter in den slavischen Sprachen“. Von Dr. Franz Ritter von Miklosich str. 103. Jezikoslovne stvari — „Pogan der heide“ — str. 169—177. — L. 1868: „Die slavischen monatsnamen von Dr. Franz Ritter von Miklosich“ str. 82—143 (Dal. prih. — nedovršeno).

Slovensko Berilo za V. gimn. razred l. 1853: Pervi pomladni bčelici. Zložil F. Gornicki (str. 166—7). — VIII. l. 185: Ura (Pes. str. 119). Pomladnji sprehod (str. 127). Perva pomladnja bčela cf. V. (str. 130). Upanje (171). Boginji petja (185).

Vodnikov Spomenik l. 1859 Pesmi: Meniška cerkev. Dunajski vert. Gréga. Bolezen. Žalosten pogovor. Slovó. Pri vodi (Goethe). Dve utvi. Sonetje I—III: Lotile citer so se roke moje. Serce vsak dan v ljubezni radost pije. Ljubezni, ki s pogumom v persih sveti itd. Fr. Levstik.

Blätter aus Krain 1860 Nro. 45—47: Das deutsch-slovenische Wörterbuch, herausgegeben auf Kosten des Hochw. H. Anton Alois Wolf, Fürstbischofes von Laibach etc. Gedruckt bei Jos. Blasnik. Laibach 1860. Besprochen von F. L. in S.

Naprej. Politiški list, izhaja vsak torek in petek, v Ljubljani, odgovorni vrednik, lastnik in založnik Miroslav Vilhar, prvi pomagatelj Fr. Levstik, od 2. jan. št. 1. do 29. sept. št. 78 l. 1863 (Vid. Jezičnik 1886 str. 81).

Koledar Slovenski za l. 1865, izdala Slovenska Matica, je kot njen tajnik vredil ter v njem sestavil: „Zgodovina slovenske Matice“ str. 77—98 in v Letopisu za 1867: „O delovanji začasnega odbora slovenske Matice za 1. občni zbor“ 11. maj. 1865 str. 1—9.

Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen. Behandelt von Fr. Levstik. Laibach 1866. Verlag von Joh. Giontini. 8. VIII. S. 144 Druck von R. Eger. (cf. Glasnik l. 1866 str. 114—116; Jezičnik IV. 1866 str. 18—50: Krušic, Dražba in Ostroverh itd.)

Vodnikove Pesni. Uredil France Levstik. Izdala in založila Matica Slovenska. V Ljubljani 1869. 8. 146. Nat. J. Blaznik. I. Različne pesni. II. Basni. III. Pesni iz Pisanic. IV. Uganke. V. Pesni, zložene po narodnih. VI. Pesni preložene. VII. Pesni brambovske v l. 1809. VIII. Narodne pesni nabrane. Kratke in poskočne.

Pavliha, šaljiv list, 8. in 24. dan vsakega meseca, na Dunaji, lastnik in urednik Fr. Levstik. Oznanilo v Zvonu l. 1870. I. 7. str. 112: „Pavliha bode v politiki brez ozira na desno in na levo pravi Slovan, kakor se umeje samo ob sebi, in poleg tega oster zabavljivec na polji slovstva in okusa sploh tudi v javnem narodnem življenji. Kar je pri nas v teh krogih neumnega, smešnega ali napačnega, nič se ne bode njegovemu biču zdelo sveto, bodi si osoba ali stvar“ itd. A str. 270—272: „Gospodom naročnikom Pavlihe: . . . Pavlihe že ves minoli mesec nij bilo na svitlo, in ne bode ga več . . . Navideznemu velikačenju zdaj pšenica bogato cvete, in še dolgo bode cvetla . . . Kar pri Slovencih ne rodi prvak, to ne veljá . . . Naposled prosim tiste gg. naročnike, kateri so bili za vse leto naročeni, naj namesto Pavlihe blagovolijo prejemati „Zvon“, da se jim vsaj nekoliko izgube poverne itd.“ (Prim. Novice 1870 str. 321—2: Črtice o Pavliha-Zvonovcih; str. 342)

Zvon, lepoznavski list, na Dunaji, ured. J. Stritar, l. 1870 ima na pr.: „Pogovori iz Lukijana“. Iz V. Vodnikove rokopisne ostaline. Priobčil Fr. Levstik. I. Asklep in Heraklej. II. Menip in Merkur pred peklom (str. 204). III. Haron, Menip, Hermet (str. 220). — „O Vodnikovem rokopisu“ (str. 300—336; cf. Novic. 1870 str. 337—9; Vodnikove Pesni, uredil Fr. Levstik, l. 2: „Zgodovinska črtica o Vodnikovem rokopisu“).

Doktor Božanec v Tožbánji vasi. Pobožna pripovedka (str. 310—383). „Lesnike“. I. Če žabe v luži začno regetanje, — Poberi kamen, verzi ga vánje (str. 295)! — 100. Če méniš, da ná-te katera je zabavljiva, — Ne zábi, da nemaš sam neumitega lica (str. 385)! — „Zadnja leta se je Levstik skrival pod najraznovrstnejša znamenja; tako na pr. podpisaval se je v Stritarjevem Zvonu I: Kamenski, Radovan, Borislav, M-c, N. O, K-s, A. Z., „M. P.“ (Zvon 1887. VII. str. 763). Po svoje ga slika Stritar v Zvonu l. 1870 v „Literarnih pogovorih“ str. 63—80. — „Zvon“ l. 1879. V. l. 24 ima sliko Levstikovo z naslednjo opazko: „Da pristoji med odličnimi pesniki in pisatelji slovenskimi odlično mesto Fr. Levstiku, to je dobro znano vsakemu Slovincu, kateri se le kolikaj zanima za naše slovstvo. Odlično in imenitno je tudi zadnje mesto. Z Levstikom smo hoteli končati versto slovenskih pisateljev. Obširen in korenit spis o njem smo imeli že v rokah, kar pride pismo iz Ljubljane, v katerem g. Levstik, ki je bil pač zvedel, kaj se namerava z njim, svojo željo, naj ga v miru pustimo, tako krepko in določno izreka, da nimamo poguma in serca ravnati proti želji njegovi. S tem pa, menimo, vendar ne bodemo žalili njegove preskromnosti, da podajemo podobo njegovo slovenskemu občinstvu. Urednik ima svoje dolžnosti proti občinstvu. Ker obema ne moremo ustreči, izvolili smo to srednjo pot; upamo, da brez zamere!“ (str. 374—5).

Slovenski Narod ima več spisov njegovih, na pr.: „Prešern, Prešerin ali Preširen?“ Spisal L. l. 1872 št. 38 (cf. Listki I. zv. str. 22—44). „Upor slovenskih kmetov l. 1573“ iz kritike o H. Pennovi tragediji „Ilija Gregorič, kmetski kralj“, Slov. Nar. 1870 št. 100—102. Bil je Levstik naš stalni sotrudnik, pravi „Narod“ o smrti njegovi l. 1887: Najradikalnejši članki o Janjško-Velški aféri bili so izpod njegovega peresa; tako tudi „Tujčeva peta“. Mnogo dopisov z Dunaja. Odlikovali so se po duhovitosti, prekrasnem slogu in po ostru pisavi, ki je mnogokrat prouzročila nam konfiskacijo itd.

Govor poslanca Hermana je l. 1863 poslovenil Levstik; tako se njegov vpliv razodeva v mnogih drugih prav čislanih umotvorih, na pr. v pesmih Vilharjevih, v Cegnarjevem „Valenštajnovostrog“ v Tugomeru Jurčičevem, v „Potni torbi“ Erjavčevi v Letopisih Matice Slovenske p. l. 1875, 1879, izlasti l. 1880 pa 1883. „Kakor uže v letopisu 1879. leta, tako je tudi letos moj prijatelj premnoge besede razbistril z jezikoslovno vednostjo. Z meno vred mu bode vsak zahválen o nauku, katerega nam podaje v svojem tolmači, a dovršeno oceniti ga more samó strokovnják“, pravi Fr. Erjavec v Ltps. 1880 str. 221, in v Ltps. 1883 str. 351: „Tudi letos je blagovolil znani, da-si neimenovani prijatelj pred natiskom pregledati „pótno tórbo“ in premožnim besedam priložiti svoja znanstvena pojasnila. Razboriti čitatelj mahoma ugane sam, kaj je dodála njegova roka. Od méne mu bodi iskrena hvala a od strokovnjakov priznanje po zaslugi“.

Nauk slovenskim županom, kako jim je délati, kadar opravljajo domačega in izročenege podróčja dolžnosti (Leitfaden für Gemeindevorsteher in ihren Geschäften des selbständigen und übertragenen Wirkungskreises). Spisal Anton Globočnik, c. kr. okrajni glavár, Fr. Jož. redú vitez. Na slovénki jezik preložil Fr. Levstik. V Ljubljani 1880. 8. XVI. 207. Natisnila ter založila Klein in Kovač (Eger). — Pisateljjev predgovor III. IV. Prelagáteljev predgovor. V—X. Kje se katera stvar nahaja. A. Kar se tiče oblike. B. Kar se tiče tvarine. Obrazci. Dva dodatka. Popravki. XI—XVI. Kje se katera stvar nahája po abecednem redu str. 151—165. Slóvníček, v katerem se tolmačijo nenavadnejše ali ne povsód mej Slovéni govorene ter tudi nôve besede str. 167—207. Kakó je čitati okrajšane beséde. V tej knjižici dobijo jezikoslovci več nego župani! Vid. Novic. 1880 str. 71. „Še nekoliko besed o gosp. Levstikovem nauku slovenskim županom“. Spisal Cigale str. 78—87 itd.

Ljubljanski Zvon l. 1881. I: Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, obradjuje Dj.

Daničić. Spisal Fr. Levstik (str. 91—100). Jezikoslovne razprave (str. 30—36; 210—213; 281—286; 341—347. — Dalje prihodnjič.) — Zgodovina slovenskega slovstva. Spisal in založil Julij plem. Kleinmayr, c. kr. profesor v Kopru. 1881. 8. str. 226. Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu (Vid. Zvon str. 377—385; 438—448; 500—509; 566—575; 631—637; 692—700; 771—781). L. 1882. II. str. 252; Rihar ali Richter. — Velésalo, substant. n., a ne: Velésovo, adj. poss. n. str. 480—483 (cf. VIII. 311). — Zbirka slovenskih pregovorov iz leta 1592 (Vid. Kres P. plem. Radič) str. 562—564. — L. 1883. III. Dva vrana. Puškin Preložil Kalopèr str. 544 (cf. Kazalo IV). „Podpisaval se je Levstik v Ljubljanskem Zvonu: Staníslav, Braníslav, Molčíslav, Podlomski, Premrl, Kovač, Malej, Sekač, Sómrak, Rázpotnik“, pravi Zvon 1887 str. 763.

V „Vrtci“ je imel Levstik do malega v vsakem listu drugo ime (Zvon VII. 763)? Koliko je sodeloval, pové se morebiti v razpravi o „Vrtcu“ samem. L. 1874—75 poprijel se je bil celó uredovanja, ali — ker je oblike prehitro preminjal in preučene jezikoslovne stvari vtikal v list le bolj mladini namenjeni (p. Začetek ruskega grada Prejéslávlja, Maščevanje, Kerst, Starost in smrt ruske kneginje Olge I—IV l. 1874 s podpisom M—e; str. 65: nijsem, baš, skoren; hiža; meju — mej; baš — bašti, mirodvor, apostelj-na, prijatelj-a itd.), bilo to ni na korist listu, in uredništvo je krenilo zopet na prejšnji tir. Postregel pa je vendar tudi poznej večkrat „Vrtcu“, da je popravil, popilil ali popolnoma predelal kako povest, igrico ali pesmico.

Koliko je pomagal Cigaletu, koliko sodeloval pri državnem zakoniku, in kako mu je Cigale zlasti v Novicah vravnaval slovensčino, vidi se v opisaniu njegovem. Kadar so v Ljubljani napise narejali ulicam, narekoval jim je Levstik. Brez borbe pa skoro ni bilo nikjer, kakor nekda pri Kopitarju. Boril se je „o svojih Pesmih, o Kritiki. Napreju, o tajništvu v Matici, zastran Pesni Vodnikovih, o Slovarju (cf. Novic. 1874 str. 222, 229.

posebej str. 299—300; l. 1876 str. 173 itd.), zarad Pavlihe, o Prešernu in Koseskem, o katerem je spisaval si kritiko vže v četrti in peti šoli latinski itd. itd.“ — Vse to je opisovano tû in tam: na pr. Zvon VII. str. 705. 763—4; Slov. Narod 1887; Zvon IX. 1889 str. 13—84 (Berilo Jos. Stritarja v Slovenskem klubu na Dunaji); Nagrobni Spomenik v Ljubljani (Zvon VIII. 766); Spomenik v Laščah (IX. str. 569—571); Slovenec 1887 št. 262 itd. itd.

Levstikova literarna ostalina je popisana v Zvonu VIII. 1888 str. 382—4: „Vsi jezikoslovni spisi, tukaj naštetí pod točko A do D, izročili so se g. prof. Pleteršniku, da jih porabi za novi slovenski slovar, ostale spise (pod točko E do I, razven privatnih pisem) je pa, kakor čujemo, kupil ljubljanski knjigar Bamberg ter se zavezal, da vsaj pesmi Levstikove izdá do novega leta“. — Naj bi z ostalino ravnalo se pač razborito, narodu v slast, ranjkemu na čast! — „Splošen pregled o njegovem pesniškem (a tudi jezikoslovnem) delovanju bode možen šele tedaj, ko se zbrane izdadó pesmi njegove (Zvon VII. 763)“.

Bil je Fr. Levstik pesnik pa jezikoslovec, katera sta se velikrat borila v v njem, in on sam, rêči se smé, živel je v vednih borbah in v hudih borbah končal življenje. Z Bogom popolnoma spravljen očistil se je v trpljenju, in blag ostane mu spomin pri vseh slovénskih domljubih. Naj v miru počiva!

Dragotin Déžman (Karl Deschmann) r. 3. jan. 1821 v Idriji, učil se v Solnogradu in Ljubljani, l. 1839 na Dunaju zdravilstva, l. 1840 pravoslovja, l. 1848 bil odbornik Slovenskega društva in potem tajnik v Ljubljani, l. 1851—2 učenik fizike in matematike na gimnaziji, od 1849 do 1856 tudi kmetijstva, l. 1852 váruh deželnemu muzeju, kar je ostal do smrti 11. marc. 1889.

V prvi dobi je bil ranjki prijatelj slovensčini in pisatelj najprej v Novicah v vezani in nevezani besedi. Očitno se je oglasil na pr. v Novicah l. 1844 št. 94 v pesmi: „Zalovanje ob smerti Franca Hladnika, do-

služeniga vodja c. kr. gimnazija v Ljubljani, praviga člena c. kr. kranjske kmetijske in bavarske botanske družbe itd.“ s celim podpisom: Dragutin Dežman. Ravno tako v Novicah l. 1845 št. 6 v pesmi „Predica“. V št. 14 se nahaja podpisan Dragotin Dežman v pesmi „Zvonček“, koja je ponatisnjena tudi v Slov. Berilu za II. gimn. razred l. 1852. „Hrepenenje“ je pesem v št. 25 istega leta z znakom D. iz Dunaja.

L. 1848 je kot odbornik dunajske Slovenije spisal poziv na narod slovenski zoper zbor frankobrodski (Vid. Apih Slovenci in l. 1848 str. 94); v Ljubljani odbornik Slovenskega društva je pomagal pri občnem državljskem zakoniku in slovenskem slovarju Vodnikovem, zložil krasno pesem „Še Slovenija ni zgubljena“ v Sloveniji št. 1 in v št. 52 spisal članek „Nemška edinost“, kjer proti koncu pravi: „Bog nas obvari tiste nemške edinosti, in Slavjanska zloga naj se med Slavjanskimi bratmi zmiraj bolj uterduje.“ — Nato je priobčil ves navdušen v Sloveniji l. 1849 št. 1 „Slava Slavjanam“, št. 4 in 5 serbsko narodno „Predrag in Nenad“, str. 16 „Kranjska čbelica“. Na svitlobo dal M. Kastelic. V. B. 1849. D. — Iskren je njegov spis: „Würdigung einiger Rechfeld'schen Noten ohne Text“, oder: Dürfen die Krainer ihre Landessprache die slovenische nennen? Illyrisches Blatt 1849 Nr. 50—52. Krajnc-Slovenec. Mittheilungen des histor. Vereines 1849. — Dobro so mu bili znani Kopitar (Glag. Cloz., Hesychius), Truber, Dalmatin, Bohorič, Hren, Valvasor, Vodnik, Linhart itd. Naposled piše: „Welche Begeisterung hat nicht vor Jahren das an Erhabenheit der Gedanken und Majestät der Sprache bis jetzt unübertroffene Gedicht Koseski's: „Huldigung Slovenia's an ihren Kaiser Ferdinand“ unter allen Slovenen erregt! Insbesondere seit jener Zeit wurde das Band der literarischen Wechselseitigkeit unter ihnen fester geknüpft, und ein regerer Wetteifer zur Bildung ihrer Sprache ist nun erwacht etc. S. 208. Déžman“. — „Ker je kmetijska družba tudi mene izvolila, de naj grém v kmetijski zbor na Dunaj, sim naprosil slav-

niga g. D. Dežmana, de bi bil za ta čas moj namestnik v vredništvu Novic, piše dr. Bleiweis l. 1849 str. 46. Verli domorodec se je berž pripravljeno skazal in bo to opravilo prevzel itd.“ Zdi se, da njegov je spis: „Povabilo neke družbe, koja želi na Bledu, potrebo prostorne gostivnice za popotnike spoznavši, novo veliko in krasno poslopje sozidati. . . Ljubljana na Koroškim! „Tu pravi na pr.: „Mi ne spoznamo na Krajskim nobene slovenske stranke, mi le spoznamo slovenski narod, ki na Krajskim stanuje. . . Mi dobro vémo, de je naša narodnost še dete, pa krepko je, in ako Bog da, verli junak bode postal, zdaj pa ko se samo brani ne zamore, ga bomo z besedo, s pisanjem in djanjem branili, in nikakor dopustili, de ga nasprotniki naši po ptujih časopisih psujejo in natolcujejo kakor postransko dete, njega ker je nadepolni pravi Sin ljubljene matere Slave (str. 50)“. — Laži po kmetih. — „Slovenci! nikar ne kupjmo pšenice, ako jo sami imamo; nikar ne išimo pipe, če jo imamo v ustih; nikar dobrih čevljev tje ne verzimo, de bi ptuje opanjke nataknil. Tudi naši spredniki so kaj vedili in povedali, kar je práv; naša modrost je včasih plivka ali neslana. In če mi porečete: „Der alte Zopf“, bom vam rekel: nova metlja. Vender pa mi ne bote overgli Pavlovih besedi: „Quod bonum est, tenete“. „Kar je dobriga, tega se deržite“. Pa brez zamere. Tako piše D. v Novic. 1849 str. 163 v razpravi „Zastran slovenskih imén mescov“ kjer zagovarja domača že navadna imena nasprot tujim latinskim. — To leto je postal odbornik Slovenskega društva, učenik kmetijstva v slovenskem jeziku, ter se je marljivo vdeleževal večernih natoroslovskih pogovorov v muzeumu (Novic. str. 111—227); tudi je po odhodu Cigaletovem na Dunaj do konca tistega leta vredoval Slovenijo.

Slovenija ima l. 1850 št. 16. 17 kratko razpravo: „Dr. Fr. Miklošič in staroslovensko jezikoslovje“, sp. Dr. D. (Dragotin Dežman). Slovensko Berilo za I. gimnaz. razred, sestavil Dr. Bleiweis, kaže mični popis: „No-

trajske gore in Cirkniško jezero“, l. 1850 str. 123—132, sp. D. Dežman. V lätnem zboru slovenskega društva v Ljubljani je društva odbornik in tajnik, gosp. Dragotin Dežman naznanil opravila, ki jih je društvo preteklo leto dovršilo. Začel je naš izvrstni pisatelj in govornik, pravijo Novice l. 1850 str. 78, o prestavljanju avstrijskih postavnih knjig, ter govoril o slovenskem državnem zakoniku, domorodnem gledišču, M. Vilharjevem darilu, o slovenskem besednjaku in berilu gimnazijskem, o slov. grlici, letopisu družtvenem, spominku Prešernovem itd. Storili so se tudi novi sklepi in volil novi odbor. „Po delih naj se tudi prihodnjic blagi namén tega domorodniga in v povzdigo slovenskiga slovstva takó potrebniga društva spozná (str. 84)!“ — Čvrst nad vse pa je spis v Novicah l. 1850 str. 184—211: „Slovenske narodske pesmi v nemško prestavljene“ — „Volkslieder aus Krain. Uebersetzt von Anastasius Grün. Leipzig 1850“ — kjer mu kritikarju Dr. Bleiweis pravi: „Naš visoko učeni in v slovenskim slovstvu obširno izvedeni rodoljub g. D.“ (Vid. Slov. Berilo IV. gimn. razreda str. 114—117). — Po nekterih besedah o lepoti narodnih pesmi pravi na pr.: „Metulja lahko vjameš: pa kako ga boš zasačil, de mu pisane štipice, ktera njegove perute tak čudopolno bôji, ne osmukneš? Ravno tako ni zadosti, de prestavljavec vsaki gib in dih narodske pesmi na tanjko zapazi in sam živo občuti: treba je tudi, de vse to v gladke enakolične besede družiga jezika prestvari . . Sploh rēči zamoremo, de je s to knjižico slovenšina veliko podpora, velik napredek zadobila . . Kaj pa porekó njeni sovražniki, kteri vse, karkoli le po slovenšini diši, z gadjim jezikom opikajo? . . Pa ne de bi ta dar rahločutniga pevca le za orožje proti sovražnikom slovenšine rabili, — tudi njeni zvesti prijatli tukaj podukov dovolj in obilnost sladkiga medú najdejo . . Že predgovorček A. Grünove zbirke je bolj podučen, kot marsiktera debela knjižura. V njem je velika pomenljivost narodskih pesem sploh, posebno pa njih notrajna véz s življenjem in zgodovino slovenskiga naroda lepo

razložena . . Tako predgovor . . Kar prevod vtiče, je v enakomernim glasu nemškiga jezika cela milina, gibčnost in živost naših pesem vpodobljena. Povsod je pevec pravo porazumnost slovenske pesmi, in živi občut njenih lepot skazal. Prav umetno je iz Vrazove in Koritkove zbirke nar lepši pesme odbral . . Le to je nam prav žal, de je g. Grün na narodske pesme v 5. zvezku Krajnske čbelice pozabil . . Vender — nektere teh pesmic so tako drobne in mične stvarčice, de boš gotovo milo in rahlo serce našiga naroda, v kterim so se rodile, visoko cenil, če si ga tudi dozda po krivih usodkih siroviga in neobčutniga grajal . . Za pokušnjo bodi „Zapušen. Ein Verlassner“ v slovenski besedi in nemškim prevodu . . O merilu . . o nabiranju narodskih pesmi . . — Kar smo od slovenskih pesem rekli, tudi od ljudskih pripovedk, od starih izrek in pregovorov veljá . . Janez Terdina v Ljubljanskim časniku . . o zvezi med narodsko in umetniško poezijo slovensko in jugoslavensko, zlasti serbsko itd. (str. 211)“.

Bleiweisov Koledarček za l. 1854 kaže sliko Valentina Vodnika, in životopis njegov, ki ga je kratko pa krepko zložil Dragotin Dežman (str. 29—37), in (str. 59—61) pesem „Blesko jezero“ p. Stoji, stoji tam Bleski grad, — Stojé planine spred in zad itd. — Koledarček l. 1855 „Proklete grablje“. Po narodni krajnski pripovedki str. 55—57: Anže, Kraljiča rajnc'ga sin iz Rot, — Je zdelal osmo šolo al maturo itd. (Prim. M. Majar v Novic. 1844 str. 138). Koledarček l. 1856 „Janko cigan“. Balada str. 58—61. — O Vodniku pravi D. Dežman: „Rokopis slovarja pa je lastnina slavnega gosp. Metelkota, učitelja slovenščine na Ljubljanskem gimnaziju, kteri ga je blagodušno bivšemu slovenskemu društvu v porabo prepustil pri izdeljavi obširnega besednjaka, kterega dokončanje je, žalibog! zaostalo (str. 36)“. Ali kakor takrat, tako je tudi poznej Dežman sodeloval pri Cigaletovem nemško-slovenskem slovarju ter zanj sestavil prirodopisno imenoslovje (Dež. ali Dežm. Vorw. IX).

„Gosp. Dr. V. Kluna je kupčijska in obertnijska zbornica v Ljubljani za svojiga tajnika izvolila; — ta volitev je dobra. — Ravno zvemo, da naš mnogospoštovani rodoljub, g. D. Dežman bolniga g. profesorja dr. Šuberta v učenju naravoslovja itd. v 7. in 8. gimnaz. klasu nadomestuje; boljšiga namestnika bi vodstvo ne bilo moglo izvoliti“. Tako pišejo Novice 1851 na str. 58. — In res, vspešno sta delovala oba domoljuba od l. 1851 do 1857, uni v zgodovinskem, ta v muzejskem društvu, in hvale vredno je vse, kar je le-tá priobčil dotlej tudi v nemščini (cf. Laibach. Ztg., Carniolia, Illyr. Bl., Blätter aus Krain, Jahresheft des Museal-Vereines etc; prim. Novic. 1855 str. 216, 1856 str. 325). Ko sta pa zadela skupaj Dežman in Dr. E. H. Costa v muzejskem in zlasti v zgodovinskem društvu, ko sta se dr. Costa in dr. Tomana zedinila o Spomeniku Vodnikovem, ko sta se potem vzajemno z dr. Bleiweisom prikazala na političnem polju, takrat je utihnil Dragotin Dežman v slovenskem slovstvu ter se je naposled, kakor dr. Klun, popolnoma umaknil v tabor nemškutarški. Zgodilo se je bilo to javno 27. jun. 1861 v zboru državnem na Dunaju. „Kar se je ta dan godilo v državnem zboru, je serce vsakega, komur je le količkaj mar za pravice našega naroda, napolnilo z bridko žalostjo. G. poslanec Deschmann . . . „Presse“ mu je z nekim ponosom nadela celó počastni priimek „der deutsche Krainer“ (str. 220)“. V dopisu iz Maribora pravijo Novice 1861 str. 221 na pr. „Nas štiriske Slovence na Dunaju tlačijo nemškutarji. Al Vi bratje kranjski imate poleg Tomana tudi Dežmana, poleg slovenskega branitelja tudi slovenskega tlačitelja itd.“ — Govor njegov se nahaja v Novic. str. 227. — „Mi slovenski mladenči čislamo sicer Vaše besede, ki ste jih izustili v zboru, rekši, da je naša mladež navdana pravega, čistega hrepenenja po učenosti; al Bog nas obvari take ukaželjnosti, ki se ima opirati na to, da zatajimo in pokončamo svojo narodnost, in to hočete Vi, ker hočete našemu maternemu jeziku . . . iz usmiljenja le toliko milosti skazati, da naj bi ga samo ter-

peli v ljudskih šolah“ — odgovarjajo slovenski vseučilišniki Deschmannu v „Ost u. West“ (Novic. str. 229). Ondi je tudi moj dopis o vplivu českega na slovstvo slovensko (I. 110). — „Slovinci imamo, kakor se vidi, do zdaj med vsemi poslanci na Dunaju le dva moža, g. dr. Tomana in g. Černeta, ki se možato potegujeta za nas. Slava jima! Veselili smo se tudi g. Dežmana in veliko zidali nanj, ker znan je bil nam ta gospod iz prejšnih let kakor iskren domorodec od nog do glave, pravi dopisnik iz Cerknice v Novic. 1861 str. 231. Veseli se spominjamo srečnih ur, ki smo jih preživeli z njim pogovarjaje se od slovanskih zadev, od slovanske vzajemnosti in prihodnosti tako, da je bilo treba včasih plaho se ozreti, ali nas ne posluša kako izdajavno uho. V živem spominu nam je zmeraj njegov prelepi govor, s katerim je bil začel razlago sadjereje l. 1849 v tadanji kmetijski šoli v slovenskem milozvonečem jeziku. Serce se je širilo, oko veselja solzilo, ko je njegova vneta beseda prerokovala Slovincem lepšo prihodnost s katedre, kjer je poprej le sama nemščina kraljevala. Lahko si toraj mislite, da so nas kakor strela z jasnega neba zadele njegove besede v zboru . . . Gospod Dežman! Vi ste križem prehodili našo kranjsko deželo; znani so Vam naši metulji, keabri, znano Vam je naše rudinstvo in rastljinstvo; al poveino Vam, da ako res tako mislite, kakor ste govorili, našega kmeta, ki bi ga kakor deželni in državni poslanec imeli najbolj poznati, najmanj poznate. Pridite k nam, šli bodemo od hiše do hiše itd. . . . Mi ne sovražimo Nemcov, Bog vari, ampak ljubimo jih, spoznavamo tudi njih visoko kulturo; — drago nam je tudi, kar nam gré po Božji in cesarski postavi; — ljuba nam je naša narodnost in zanjo se bomo vojskovali na postavni poti do zadnjega dihljeja“.

V teh besedah je ob kratkem označena vsa bridka borba, v kateri je Dežman II. ali Karl Deschmann kot deželni in državni poslanec večkrat drugače mislil ali vsaj čutil, drugače umstvoval in govoril — narodni uskok ali odpadnik — dosleden si do konca. Vzrok

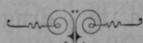
temu je bila nesrečna — politika. Turbna je ta druga doba njegova, in sramotno je, kar je na pr. o Slovencih in njenih voditeljih pisatelj v „Laibach. Tag- u. Wochenblatt“. Brez tega znanja bi svet tudi nikdar ne razumel dotičnega pisarjenja v slovenskih (p. Novic., Narod, Slovenec, Brenclj) in nemških narodnih časnikih (Politik, Zukunft, Ost u. West, Triglav etc.), pa tudi ne posebnih knjižuric p. Vitez Don Quixote della Blatna vas, Proklete grablje, Slava Slavjanom; die Thierfabel aus Krain itd. Zabavljanje njegovo je bilo vzrok, da smo l. 1866 trije gimnazijski učitelji slovenski proti njemu zadostila poiskali si celó pri ministerstvu. Nekoliko ohladil se je bil „der deutsche Krainer“ po smrti Tomanovi in Costovi, še bolj pa po dr. Bleiweisovi. — Dr. Bleiweis moral se je ž njim boriti prav do zadnjega; hudo, jako hudo na pr. l. 1866 o učnem jeziku v ljudskih in srednjih šolah; l. 1870 na njegovo odprto pismo v „Tagblattu Nr. 246“. Tedaj piše dr. Bleiweis v Novicah str. 381 na primer:

„Da ste mene počastili s Svojim omikanim pismom, me prav srčno veseli, morebiti Vam zdaj jez s tem v to pomagam, da bote izvedeli lažnike, ako nočete, da pšica, na druge spuščena, se ne vrne v Vas nazaj. Al da bi Vam jez odgovarjal na zmes „Tagblattovo“, tega pri vsem nekdanjem najinem prijateljstvu, ko ste mi drage volje včasih pomagali Novice vredovati in mi za svojega Koledarčka pisali „Proklete grablje“ itd., vendar od mene nikakor pričakovati ali zahtevati ne morete, in sicer zato ne, ker mi ne dopušča čast moja, da bi se boril zoper napade v takem časniku, kateri, kakor „Tagblatt“, je zaničevan od vsega slovenskega naroda, in je vrhunec svoje slave dosegel z obrito svinjsko glavo. Tega tedaj od mene ne zahtevajte, sicer pa bodite vverjeni, da se še zmiraj radosten spominjam onega slovenskega Dežmana, ki je v prejšnjih letih tako navdušeno slavo pel Slavjanom in

českemu levu, in da Vas, gospod Dežman! v tem spominu še tudi dandanes pri naših ljudéh zagovarjam, kedar tožijo zoper Vas. da ste tako togotni in strastni, ter jih tolažim, naj Vam tega ne zamerijo, kajti v zbirki živinski muzeuma ste dan na dan med volkovi, medvedi, risi, hijenami in drugo zverino, zato se človeka v vednem pogledu takošne družčine lahko prime togota in divja natura, vsaj se Vi sami za-me bojite, da se „Landeschulratha“ lahko prime nekoliko „Landesthierarzta“. „Landeschulrath“ je pa vendar tega še prav vesel, da je tudi „Landesthierarzt“, vsaj Vam je iz parlamentarnega življenja znano, da so včasih ljudje ravno o šolskih zadevah naše dežele tako neumni kakor živina, in v tacih okoliščinah je treba, da „Landeschulrath“, ker je po naključbi tudi „Landesthierarzt“, more ceniti njihovo besedovanje. itd.“

L. 1876 je dr. Bleiweis na njegov članek „Kunststücke der Novice v Tagblattu“ poklonil mu v Novicah str. 173—202 „Odprto pismo (I—IV) gospodu K. Dežmanu II. o zadevah Wolfovega slovarja“ in l. 1881 str. 234—5 na pr. na njegov spisek „Politische Tartüferie v Laib. Wochenblattu“ o poveljnem jeziku nemškem v avstrijski armadi spominja ga, kakor l. 1866 v deželnem zboru o živahni borbi za učni jezik v ljudskih in srednjih šolah, l. 1849 in njegovega krepkega spisa „Würdigung einiger Rechfeld'schen Noten ohne Text“ ter vzdihne naposled: O Karel, Karel! — Ker so Dežmanove učenostne zasluge za deželo Kranjsko, za muzej Rudolfinum itd. dokaj popisane v „Realschul-Jahresbericht“ 1884 S. 44. 48 v. W. Voss; Zvon IX. str. 254—256, sp. Fr. Levec; Mittheilungen des Musealvereines für Krain II. Jahrg. 1889 S. 373—381. Nekrolog v. Anton Globočnik itd., sklenem naj i jaz ta bridki opis z dr. Bleiweisovim geslom (l. 1876 str. 173):

Infandum jubes renovare dolorem!

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

XI. Odobrena učna knjiga za verouk

Visoki c. kr. deželni šolski svèt razglašá nastopni razpis:

Z. 1015.

L. Sch. R. Das hohe k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht hat mit Erlass von 12. Mai l. J. Z. 4149 Nachstehendes anher eröffnet.

Nachdem der „Kratki katekizem v vprašanjih in odgovorih za ljudske šole ljubljanske škofije“ in der Ausgabe vom Jahre 1889 (Preis 16 kr.) von dem Laibacher fürstbischöflichen Ordinariate als zulässig erklärt worden ist und vom staatlichen Standpunkte aus gegen dessen Gebrauch in den Volksschulen kein Bedenken obwaltet, so wird die Verwendung dieses Katechismus in den allgemeinen Volksschulen mit slovenischer Unterrichtssprache innerhalb der Diöcese Laibach genehmigt.

Die Kundmachung erfolgt im Wege des Ministerial-Verordnungsblattes.

Zufolge des weiteren Inhaltes des eingangserwähnten Ministerial-Erlasses wird bei diesem Anlasse den k. k. Bezirksschulinspektoren bezüglich der Beaufsichtigung der in den Volksschulen verwendeten Lehrtexte, daher auch der Religionsbücher, die genaue Einhaltung der diesbezüglich bestehenden Normen, insbesondere des Ministerial-Erlasses vom 7. October 1872 Z. 4967 (in seinem ersten Satze) eingeschärft, damit die das Ansehen und die Autorität der Schulbehörden schädigenden Vorkommnisse, wie es der thatsächlich jahrelange Gebrauch eines der Genehmigung des Ministeriums entbehrenden Religionslehrbuches war, hintangehalten werden.

Hievon wird der k. k. Bezirksschulrath (Stadtschulrath) zur Wissenschaft und Darnachachtung sowie zur Verständigung des

Bezirksschulinspectors und der Schulleitungen in Kenntniss gesetzt.

K. k. Landesschulrath Laibach am 29. Mai 1890.

Der k. k. Landes Präsident:
Winkler.

An alle k. k. Bezirksschulräthe in Krain und den Stadtschulrath in Laibach.

XII. Klasifikacija na obrtnih šolah.

Vis. c. kr. deželna vlada razglašá gledé klasifikacije nravnosti, marljivosti, napredka in šolskega obiskovanja raznih obrtnih šol nastopni razpis:

Z. 5014.

Normale.

Um in der Classification der Sitten, des Fleisses und des Fortganges, so wie des Schulbesuches an den gewerblichen und commerciellen Lehranstalten die aus mehrfachen Gesichtspunkten erwünschliche Übereinstimmung herzustellen, hat der Herr Minister für Cultus und Unterricht mit dem Erlasse vom 21. April l. J. Z. 1147, für dieselben unter Berücksichtigung der an den Mittelschulen eingeführten Classificationsprädicate folgende Notenscalen festgesetzt und vorgeschrieben:

A. Für Staatsgewerbeschulen, gewerbliche Fachschulen und Handelsschulen (Tagesschulen).

Sitten:

1.) lobenswerth, 2.) befriedigend, 3.) entsprechend, 4.) minder entsprechend, 5.) nicht entsprechend.

Fleiss:

1.) ausdauernd, 2.) befriedigend, 3.) hinreichend, 4.) ungleichmässig, 5.) gering.

Fortgang:

1.) vorzüglich, 2.) lobenswerth, 3.) befriedigend, 4.) genügend, 5.) nicht genügend, 6.) ganz ungenügend.

Die Classification des Schulbesuches durch besondere Prädicate hat, wo dieselbe üblich war, künftig zu entfallen; dagegen ist die Zahl der versäumten Lehrstunden an allen diesen Schulen in das Zeugnis aufzunehmen und anzugeben, wie viele hievon nicht entschuldigt geblieben sind.

Die Zahl der versäumten und nicht entschuldigten Lehrstunden hat auf die Sittennote Einfluss zu üben.

Diese Bestimmungen treten mit dem Schuljahre 1890/91 in Wirksamkeit. Die bis dahin noch vorrätigen Zeugnisblanquets können später nur nach Vornahme der erforderlichen Correctur in der Notenscala verwendet werden.

B. Für allgemeine Handwerker Schulen.

Sitten:

1.) vollkommen entsprechend, 2.) entsprechend, 3.) minder entsprechend, 4.) nicht entsprechend.

Fleiss:

1.) ausdauernd, 2.) befriedigend, 3.) hinreichend, 4.) ungleichmässig, 5.) gering.

Fortgang:

1.) sehr gut, 2.) gut, 3.) genügend, 4.) nicht genügend.

In Betreff der Classification des Schulbesuches gelten die für die sub A. genannten Lehranstalten getroffenen Bestimmungen.

C. Für die gewerblichen und kaufmännischen Fortbildungsschulen.

Sitten:

1.) vollkommen entsprechend, 2.) entsprechend, 3.) minder entsprechend, 4.) nicht entsprechend.

Fortgang:

1.) sehr gut, 2.) gut, 3.) genügend, 4.) nicht genügend.

Schulbesuch:

1.) sehr fleissig, 2.) fleissig, 3.) unterbrochen, 4.) nachlässig.

In Betreff der sub B und C angeführten Lehranstalten treten diese Bestimmungen erst mit dem Schuljahre 1891/92 in Wirksamkeit.

Hievon wird die k. k. Bezirkshauptmannschaft wegen Verständigung der Leitung der gewerblichen Fortbildungsschule in in Kenntnis gesetzt.

Laibach am 20. Mai 1890.

Der k. k. Landespräsident:

Winkler.

XIII. Za otroške knjižnice priporočena knjiga.

Visoki c. kr. deželni šolski svèt razglša nastopni razpis:

Z. 799

1. Sch. R. Über Ansuchen des Cyrill- und Method-Vereines in Laibach wird das 4. Bändchen „Knjižnica“ des genannten Vereines für die slovenische Schuljugend 1. Heft „Junaki“ Laibach 1889 J Blasnik's Nachf. mit Rücksicht auf die Förderung des patriotischen Sinnes zur Anschaffung für die Schülerbibliotheken als geeignet befunden, es wolle daher der k. k. Bezirksschulrath (k. k. Stadtschulrath) die Schulleitungen darauf aufmerksam machen.

Laibach am 10. Juni 1890.

Der k. k. Landespräsident:

Winkler.

An alle k. k. Bezirksschulräthe in Krain und den k. k. Stadtschulrath in Laibach.

XIV. Ukaz o ukovini na državnih srednjih šolah.

Za zljajšanje plačevanja ukovine na državnih srednjih šolah je visoko naučno ministerstvo razglasilo nastopni ukaz:

Verordnung des Ministers für Cultus und Unterricht vom 6. Mai 1890, mit welcher einige Bestimmungen der Ministerial-Verordnung vom 12. Juni 1886, R. G. Bl. Nr. 100, betreffend das Schulgeld an den Staats-Mittelschulen (Gymnasien, Realschulen) abgeändert werden.

In theilweiser Aenderung der Ministerial-Verordnung vom 12. Juni 1886, R. G. Bl. Nr. 100, finde ich Folgendes anzuordnen:

1) Das Schulgeld ist von den öffentlichen Schülern der I. Classe im I. Semester spätestens im Laufe der ersten drei Monate nach Beginn des Schuljahres im Vorhinein zu entrichten.

2) Oeffentlichen Schülern der I. Classe kann die Zahlung des Schulgeldes bis zum Schlusse des I. Semesters gestundet werden:

a) wenn ihnen in Bezug auf sittliches Betragen und Fleiss eine der beiden ersten Noten der vorgeschriebenen Notenscala und in Bezug auf den Fortgang in allen obligaten Lehrgegenständen mindestens die Note „befriedigend“ zuerkannt wird, und

b) wenn die im Punkte 6, lit. b) der Ministerial-Verordnung vom 12. Juni 1886 R. G. Bl. Nr. 100, geforderte Voraussetzung zutrifft.

3) Um die Stundung des Schulgeldes für einen Schüler der I. Classe zu erlangen, ist binnen acht Tagen nach erfolgter Aufnahme desselben bei der Direction jener Mittelschule, welche er besucht, ein Gesuch zu überreichen, welches mit einem nicht vor mehr als einem Jahre ausgestellten behördlichen Zeugnisse über die Vermögensverhältnisse belegt sein muss.

Zwei Monate nach dem Beginne des Schuljahres hat der Lehrkörper auf Grund der bis dahin vorliegenden Leistungen der betreffenden Schüler in Erwägung zu ziehen, ob bei denselben auch die unter Punkt 2, lit. a) geforderten Bedingungen zutreffen.

Gesuche solcher Schüler, welche den zuletzt genannten Bedingungen nicht entsprechen, sind von dem Lehrkörper sogleich zurückzuweisen, wobei die Schüler aufmerksam zu machen sind, dass sie der Pflicht, das Schulgeld zu zahlen, innerhalb der in Punkt 1 normierten Frist nachzukommen haben.

Die übrigen Gesuche werden mit den entsprechenden Anträgen des Lehrkörpers ohne Verzug an die Landesschulbehörde geleitet, welche über dieselben entscheidet und dabei, wenn sie die Stundung bewilligt, zugleich die definitive Befreiung von der Zahlung des Schulgeldes für das I. Semester unter der Bedingung ausspricht, dass das Zeugnis über das

I. Semester den im Punkt 6, lit. a) der Ministerial-Verordnung vom 12. Juni 1886, R. G. Bl. Nr. 100, bezüglich der Noten aus sittlichem Betragen und Fleiss, sowie bezüglich der allgemeinen Fortgangscasse festgestellten Forderungen genügt.

Trifft diese Bedingung am Schlusse des Semesters nicht zu, so hat der betreffende Schüler das Schulgeld noch vor Beginn des II. Semesters zu entrichten.

Die Entscheidung der Landesschulbehörde ist in angemessener Frist vor Ablauf des Termines für die Zahlung des Schulgeldes (Punkt 1) bekannt zu geben.

4) Jenen Schülern der I. Classe, welche im I. Semester ein Zeugnis der I. Classe mit Vorzug erhalten haben, kann auf ihr Ansuchen von der Landesschulbehörde die Rückzahlung des für das I. Semester entrichteten Schulgeldes bewilliget werden, wenn sie auf Grund der Erfüllung der im Punkte 6, lit. a) und b) der Ministerial-Verordnung vom 12. Juni 1886, R. G. Bl. Nr. 100, ausgesprochenen Bedingungen die Befreiung von der Zahlung des Schulgeldes für das II. Semester erlangen

5) Die Bestimmungen der Ministerial-Verordnung vom 12. Juni 1886, R. G. Bl. Nr. 100, bleiben aufrecht, soweit sie durch die gegenwärtige Verordnung nicht abgeändert werden.

6) Diese Verordnung tritt mit Beginn des Schuljahres 1890/91 in Kraft.

Gautsch m. p.

XV. Za vporabo v ljudski šoli pripušćene knjige.

Visoko ministerstvo za bogočastje in uk razglašā v državnem zakoniku 1890 št. 36 nastopni razpis:

Z. 10731.

Erlass des Ministers für Cultus und Unterricht vom 29. Mai 1890, betreffend die Veröffentlichung des Verzeichnisses der für allgemeine Volksschulen, für Bürgerschulen, für mit Volksschulen verbundene specielle Lehrurse und für Mädchen-Fortbildungs-

course als zulässig erklärten Lehrbücher und Lehrmittel.

Mit Beziehung auf die hieramtlichen Erlässe vom 7. December 1885, Z. 19173 und vom 24. Mai 1889, Z. 10472, wird im Folgenden das Verzeichnis der zum Lehrgebrauche in den allgemeinen Volksschulen, in den Bürgerschulen und in den mit Volksschulen verbundenen speciellen Lehrkursen, sowie in den Fortbildungskursen für Mädchen zugelassenen Lehrbücher und Lehrmittel kundgemacht.

Aus Anlass eines vorgekommenen Falles werden die k. k. Landesschulbehörden beauftragt, eine besondere Vorschrift in Betreff des Vorganges, welcher bei Zuwendung von Armenbüchern an Volksschulen seitens des Privat-Schulbücherverlages einzuhalten ist, zu erlassen, wobei als Grundsatz festzuhalten ist, dass die Schulleiter und Lehrer keinen diesbezüglichen Verkehr zu pflegen haben, sondern dass die Zuwendung solcher Geschenke durch die Bezirks- oder Landesschulbehörden zu bewerkstelligen ist.

Buchstabentäfelchen, Setzkasten, Rechenmaschinen, Reliefkarten, naturgeschichtliche Objecte, physikalische Apparate und Lehrmittel für weibliche Handarbeiten bedürfen zu ihrer Verwendung in den Volksschulen keiner hieramtlichen Zulässigkeitsklärung.

In slovenischer Sprache.

Für allgemeine Volksschulen.

Religionsbücher.*)

Mali katekizem za ljudske šole. (Kleiner Katechismus.) Revidierte Ausgabe. Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. 8 kr.

Srednji katekizem za ljudske šole. (Mittlerer Katechismus.) Revidierte Ausgabe. Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. 28 kr.

Veliki katekizem za ljudske šole. (Großer Katechismus.) Revidierte Ausgabe. Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. 50 kr.

*) Die Verwendung der in diesem Verzeichnisse angeführten Religionsbücher ist unter der Voraussetzung gestattet, dass sie von der bezüglichen confessionellen Oberbehörde für zulässig erklärt worden sind. (§ 7 des Gesetzes vom 25. Mai 1868, R.-G.-Bl. Nr. 48.)

Mali katekizem. (Kleiner Katechismus.) Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Broschiert 7 kr.

Kerščanski katoliški nauk. (Auszug aus dem großem Katechismus.) Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Gebunden 25 kr.

Mali katekizem (Kleiner Katechismus.) Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Broschiert 6 kr.

Veliki katekizem za ljudske šole. (Großer Katechismus für Volksschulen). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Gebunden 30 kr.

Sveti listi, berila in evangeliji za nedelje in praznike celega leta in vse dni svetega posta (Evangelien). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. In Lwd. geb. 46 kr.

Zgodbe svetega pisma stare in nove zaveze za ljudske šole, po nemško spisal dr. J. Schuster, poslovenil Anton Lesar. Z 1 čelno in 99 podobščinami med zgodbami in z 1 zemljevidom (Biblische Geschichte von Dr. Schuster. Slovenisch von A. Lesar. Mit 1 Titelbild, 99 Textillustrationen und der Karte von Palästina). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Gebunden 50 kr.

Kratki katekizem v vprašanjih in odgovorih za ljudske šole ljubljanske škofije (Kurzer Katechismus). Laibach bei Blasnik Nachfolger. Preis 16 kr.

Lesebücher.

Začetnica in prvo berilo za ljudske šole von Ivan Miklosich (Slovenische Fibel und erstes Lesebuch für Volksschulen). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Gebunden 24 kr.

Drugo Berilo in slovnica za občne ljudske šole (Zweites Sprach- und Lesebuch). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Gebunden 35 kr.

Tretje Berilo za ljudske šole (Drittes Lesebuch). Wien 1880. K. k. Schulbücher-Verlag. 40 kr.

Četrto berilo za ljudske in nadaljevalne šole. Von P. Končnik. (Viertes Lesebuch für Volks- und Fortbildungsschulen). Wien 1883. K. k. Schulbücher-Verlag. 60 kr.

Praprotnik A., Abecednik za slovenske ljudske šole (Slovenische Fibel). Laibach 1883. M. Gerber. 20 kr.

Razinger A., Žumer A., Abecednik za slovenske ljudske šole (Fibel für slovenische Volksschulen). Laibach 1880. Kleinmayr und Bamberg. 20 kr.

— — Prvo berilo in slovnica za 2. razred 4- in 5razrednih ljudskih šol (Erstes Sprach- und Lesebuch für die zweite Classe 4- und 5classiger Volksschulen). Laibach 1885. Kleinmayr und Bamberg. Gebunden 24 kr.

Janežič Anton, Cvetnik. Berilo za slovensko mladino (Lesebuch für die slovenische Jugend). I. Theil. 3. Abdruck. Klagenfurt. Verlag des St. Hermagoras-Vereines. Preis 70 kr. (Für Bürgerschulen und für die 5. Classe fünfclassiger Volksschulen).

Slovenisch deutsche Sprachlehrbücher.

Slovensko nemška začetnica za občne ljudske šole von Ivan Miklosich (Slovenisch-deutsche Fibel). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Gebunden 20 kr.

Slovensko-nemški Abecednik za občne ljudske šole von Karl Preschern (Slovenisch-deutsche Fibel). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. 1884. Gebunden 35 kr.

Žumer A., Razinger A., Slovensko-nemški abecednik (Slovenisch-deutsche Fibel). Laibach 1880. Kleinmayr und Bamberg. 25 kr.

Sprachlehrbücher.

Slovenska slovnica za občne ljudske šole von Peter Končnik (Slovenische Sprachlehre mit Belehrung über Geschäftsaufsätze). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. 45 kr.

Praprotnik Andr., Slovenska slovnica (Slovenische Sprachlehre). 6. revidierte und erweiterte Auflage. Laibach 1887. Gebunden 32 kr.

— — Spisje v ljudski šoli (Geschäftsaufsätze). Laibach. Gerber. 32 kr.

Rechenbücher.

Močnik, Dr. Franz R. v., Prva računica za slovenske ljudske šole (Erstes Re-

chenbuch). Broschiert 8 kr. Wien. K. k. Schulbücher-Verlag.

— — Druga računica (Zweites Rechenbuch). Revidierte Ausgabe. Broschiert 12 kr.

— — Tretja računica (Drittes Rechenbuch). Revidierte Ausgabe. Broschiert 13 kr.

— — Četrta računica (Viertes Rechenbuch). Revidierte Ausgabe. Broschiert 16 kr.

— — Peta računica za jedno- dvo- in tirirazredne ljudske šole (Fünftes Rechenbuch für ein-, zwei- und dreiclassige Schulen). Gebunden 20 kr.

Gesangbücher.

Nedvėd Anton, Slavček. Zbirka šolskih pesmi (Schulgesänge). Laibach 1879. Selbstverlag des Verfassers.

1. Stufe 20 kr., 2. Stufe 20 kr., 3. Stufe 30 kr.

Lehrbücher zur Erlernung einer zweiten Sprache.

Prva nemška slovnica za občne ljudske šole (Erstes deutsches Sprach- und Lesebuch für slovenische Volksschulen). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Gebunden 24 kr.

Druga nemška slovnica za občne ljudske šole (Zweites deutsches Sprach- und Lesebuch für slovenische Volksschulen). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Gebunden 36 kr.

Tretja nemška slovnica za občne ljudske šole (Drittes deutsches Sprachbuch für slovenische Volksschulen). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag. Gebunden 30 kr.

Navod k naučenju italianskega jezika za slovenske ljudske šole von Anton Valentič. (Anleitung zur Erlernung der italienischen Sprache). Wien. K. k. Schulbücher-Verlag.

I. Theil. 1884. 20 kr.

II. Theil. 1887. 42 kr.

Književnost.

Mittheilungen des Musealvereines für Krain.
III. Jahrgang. Kakor lansko leto je izdalo kranjsko muzejsko društvo tudi letos svoja obširna in mnogovrstna izvestja, ki so po obsegu in vsebini lanskim podobna. Namen muzejskemu društvu je, vsestransko gojiti domoznanstvo kranjsko in širiti poznavanje tako zanimive dežele med domačini in ptujci. Ker se je leta 1869. združilo poprejšnje „Zgodovinsko društvo za Kranjsko“ (utemeljeno leta 1846.) z muzejskim društvom, zato je sedaj temu poslednjemu naloga, gojiti zgodovino in prirodopisje Kranjske. Zato pa so razprave v letošnjih izvestjih razdeljene na zgodovinske in prirodopisne. Pred njimi stoji kratko poročilo o društvenem delovanju, vsebina mesečnih predavanj in imenik udov, katerih je skupaj 174.

Veče zgodovinske razprave so sledeče: Valvasor kot historik (prof. A. Kaspret); Županijska ustava na Kranjskem (dr. W. Milkowicz); Puzeljeva kronika cistercijskega samostana v Setišini (isti); Srednjeveška trgovina Kranjski z mesti ob jadranskem morju (prof. S. Rutar); K zgodovini ljubljanskih slikarjev in kiparjev v XVII. in XVIII. stoletju (prof. J. Wallner) in Urbarij gosposčine Kočevske (prof. P. Wolsegger). Za temi pridejo manjše razprave: Boji kranjskih plemičev z Benečani (S. Rutar); Gutenegg ali Gotenich na Krasu (isti); Newhaus-Castelnuovo n'a Krasu (isti); Pripovedka o Baumkircherji na Kranjskem (J. Wallner); Arhivalični paberciv Kostanjevici in Setišini (isti) in Satirično-humoristično pesništvo na Kranjskem iz časa oslobojenja od francoske okupacije (prof. A. Pucskó).

Kakor se vidi, razpravljala se je v teh člankih politična in kulturna zgodovina Kranjske. Času primerna je zlasti razprava o Valvasorju, ker je ravno lani dve sto let, od kar je ta požrtvalni rodoljub izdal svoje monumentalno delo „Ehre des Herzogthums Krain“. Ta razprava nam slika Valvasorja kot učenjaka in kot človeka, ki je imel odprte oči in ušesa za vse, kar se je okoli njega godilo in ki se ni bal izreči svoje sodbe o kraljih in škofih, ako neso pravično ravnali. Zelo važna je tudi razprava o županijski ustavi na Kranjskem, ker dokazuje, da so se bile staroslovenske župe še celo v XVI. stoletju po naših krajih ohranile, dočim so po Češkem in Moravskem že v XIII. stoletju vedno bolj izginjale. Škoda, da g. Milkowicz ni primerjal iz starih urbarjev prepisanih krajevni imen z današnjimi in ni skušal po tem določiti obseg nekdanjih županij. To bode moral torej kdo drugi storiti in morda se ravno med gg. učitelji kdo najde, ki bode imel priliko konstatirati, katerim sedanjim imenom odgovarjajo starejša kra-

jevna imena, ker izvestno je, da se je mnogo teh imen izpremenilo.

Med krajšimi članki zanima najbolj „Pripovedka o Baumkircherji na Kranjskem“. Zapisal jo je osmošolec A. Zdešar in izročil profesorju Wallnerju. Znana je v okolici Horjula ter pripoveduje o silovitem grofu Andreji Baumkircherji, ki je svoje podložnike neizrečeno tlačil. Kmetje so si izprosili od cesarja dovoljenje, da ga smejo ubiti, ako ga kdaj po zdravomariji zunaj njegovega grada zasačijo. To se je tudi zgodilo in kinetje so se oslobodili svojega tlačitelja. Kakor se vidi, je ta pripovedka zelo podobna znani graški o tragični smrti znanega junaka. Ljudstvo je gotovo slišalo o tem, ali podtaknilo je druge, njemu bližje motive tako hitrega pogina Baumkircherjevega. Ta pripoved dokazuje, da so bili Baumkircherji res iz horjulske okolice, kakor je že Valvasor znal povedati.

Med prirodopisnimi razpravami zavzema odlično mesto profesorja W. Vossa „Mycologia carniolica“, t. j. prispevek k poznavanju gliv na Kranjskem (nadaljevanje iz lanskega izvestja). Večino teh rastlinam in živalim (zlasti ribam in rakom) tako škodljivih gliv je prof. Voss sam opazoval, druge pa po starejših preiskovalcih zabeležil. Za to zelo obširno razpravo sledi nič manj važna „O podnebju na Krasu“ (prof. F. Seidl v Gorici). V tej razpravi se pojasnujejo uzroki burje. Ta veter postaje zato tako močen in silen, ker pada vedno niže in niže, prehaja iz mrzlejših zračnih plastij v toplejše, izgublja vedno bolj svojo mokroto in pade zadnjič na gladino jadranskega morja ter zbeži kot piš po njem.

Med manjšimi prirodopisnimi članki nahajamo „Zaznamek do sedaj na Kranjskem opazovanih ptičev“ (preparator F. Schulz); o geografičnem razprostranjenju „Viole Zoisii“, ki se je našla tudi po Hercogovini in v Črni Gori (W. Voss) ter „nekaj prirodopisnega iz Karavank“, t. j. letna flora Golice in Kočne (W. Voss).

Kakor se vidi, je vsebina letošnjih muzejskih izvestij zares mnogovrstna in bode vsacega zanimala, kdor se količkaj zanima za naše domoznanstvo. Gg. učitelji bodo našli v tej knjigi mnogo predmetov, ki jih bodo probudili k novemu in natančnejšemu preiskavanju, da bodo lahko iz lastne opazbe marsikaj popolnili in dovršili. Zato je želeti, da vsaj okrajne učiteljske knjižnice pristopijo kot člani muzejskemu društvu, to pa tem bolj, ker se to društvo ravno sedaj preustroja na narodnej podlagi in ker bode začelo bržkone že prihodnje leto prinašati tudi slovenske razprave in sicer od učenjakov, ki načeloma nečejo nemški pisati. Podpirajte torej te lepe težnje muzejskega društva.

S. R.

Naši dopisi.

Iz krškega okraja. (Okrajna konferencija). Letošnja okrajna učiteljska konferencija krškega šolskega okraja bode v sredo dné 6. vel. srpana ob 9. uri dopoldne v šolskem poslopji v Krškem. Vzpored: 1. Volitev zapisnikarjev. 2. Poročilo g. nadzornika. 3. Izbor in razdelitev učne tvarine iz realij na posamezne razrede in oddelke raznih kategorij ljudskih šol v krškem šolskem okraju. 4. Ovire povoljnemu učnemu in vzgojnemu uspehu v ljudski šoli (zlasti na deželi) in kako bi se taiste odstranile. Poroča g. Fr. Slanec iz Radeč. 5. Določilo učnih knjig. 6. Poročilo knjižničnega odbora. 7. Volitev stalnega in knjižničnega odbora. 8. Posebni nasveti, ki pa se morajo vsaj do 3. vel. srpana t. l. naznaniti stalnemu odboru.

Iz kranjskega okraja. Vabilo na prvo glavno skupščino „Učiteljskega društva za kranjski šolski okraj“ dné 14. vel. srpana t. l. ob 9. uri dopoldne v mestni dvorani v Kranji. Vzpored razpravam: 1. Ogovor predsednikov, 2. tajnikovo, 3. blagajnikovo poročilo, 4. volitev računskih pregledovalcev, 5. poročilo pevovodje, 6. okrajna učiteljska društva, poročila g. M. Kos, 7. posamezni nasveti, 8. volitev društvenih odbornikov, 9. volitev delegatov k „Zavezi“. Odbor.

Iz kranjskega okraja. (Konferencija). Letošnje redno okrajno učiteljsko zborovanje smo imeli 16. mal. srpana t. l. v Kranji. C. kr. okrajni šolski nadzornik g. Andrej Žumer otvoril ob 9. uri zborovanje, predstavi najpred novega c. kr. okrajnega glavarja blag. g. dr. M. Gstettenhoferja ter ga s toplimi besedami pozdravi. G. glavar se prijazno zahvali in obljubi, da hoče vsikdar v blagor šole in učiteljstva delovati. To izjavo vzprejmejo prisotni z veseljem „živio“. G. predsednik pozdravi tudi č. g. S. Zupana, nunskega kateheta v Škofji Loki. Za tem predstavi v zadnjem letu v okraj došle učitelje in učiteljice in konstatuje, da so razun g. Grosa, ki je bolan in g. Malija, ki je na dopustu, navzočni vsi učitelji in učiteljice. Svojim namestnikom imenuje nadučitelja g. Kragelna iz Trziča. — Zapisnikarjema se z vzklikom volita gg. K. in R. Završnik. — Preden preide g. predsednik k poročilu o nadzorovanji in stanji šolstva, naznani osobne premembe, katere so se tekom leta vršile pri šolskih oblastnijah in učiteljstvu. — Dalje omenja, kaj je c. kr. okrajni šolski svet za povzdigo šolstva storil. V Kovorji ustanovi se jednorazrednica; v Cerkljah se za prvi razred priredi paralelka in za loške doline se vrše obravnave, da bodo kmalu vse fare všolane. — Potem pové, kako se je godilo sklepom lanske konferencije, prebere nekatere važnejše ukaze in odredbe oblasti ter pride k poročilu o stanji šolstva in o nadzorovanji. Šolska poslopja so mnoga v dobrem stanu, le mnogo šolskih sob je preveč vlažnih. Tu naj se pridno prezračuje, za kar pa seveda treba tudi ventilacij. Klopi so še

v mnogih šolah precej nepraktične in naj se pri dani priliki z boljšimi nadomestijo. Šolsko obiskovanje se je nekoliko zboljšalo. Učila naj se povsod popolnujejo in za otroško knjižnico naj se vsako leto kakih par knjizic omisli. Pri sestavljenji proračuna naj učitelj sili, da se vsaj 5 gld. za to določi. Uradno poslovanje učiteljev je skorej povsod dobro in pravilno. Dolžnost učiteljeva pa je, da proste dneve c. kr. okrajnemu šolskemu svetu naznanja. Tudi želi, da bi se to njemu z uradnimi dopisnicami poročalo. Uradne knjige je našel g. nadzornik v redu, le pri zapisnikih želi, da se začne z najnižjim oddelkom, in v kroniko je treba zabeleževati premene pri c. kr. okrajnem šolskem svetu. Uradne knjige mora učitelj konci leta podpisati. Jednotni učni načrt za ponavljalno šolo, bi bil predmet za prihodnjo konferencijo. Razredba učnih ur naj se pred začetkom šolskega leta pošlje v dveh komadih c. kr. okrajnemu šolskemu svetu v potrjenje. Ure za kmetijski pouk morajo biti izvanredne in se mora za ta pouk izdelati posebni učni načrt. Kar se tiče vedenja učiteljstva, opomni g. predsednik, da se je zboljšalo. Vzorno postopanje bodi vsakemu učitelju „suprema lex“. Z ljudstvom naj se občuje ljubezljivo, s tovariši pa kolegijalno. Lepo in častno je, ako učitelj tudi na literarnem polji deluje. — Šolska disciplina vrlo napreduje, pri nekaterih je pa prav vzorna. Z otroci bodi učitelj ljubezljiv in ne rabi prepovedanih disciplinarnih sredstev. Tudi v vzgoji se kaže napredek; vzgoja je vseskozi npravstvenoverska. Gospod predsednik priporoča učiteljem, da napeljujejo učence k varičnosti. Učni uspehi pa so tekoče leto podnormalni, česar pa ni učiteljstvo zakrivilo, ampak razne boleznj učencev in učiteljev, katere so šoli premnogo časa vzele. Lep napredek pa se kaže v nalogah in korekturah. Vprašanje, koliko nalog naj bi učitelji na jednorazrednicah vsako četrtletje popravljali, misli g. predsednik, da bi se dejalo na dnevni red prihodnje konferencije, za štirirazrednice pa bi 16 korektur zadostovalo. Prav dobro se je zboljšalo pisanje, pri čemur so tudi že večji del jednotne oblike, kar je posebno hvale vredno. — Nedostatki, katere je g. nadzornik opazil, so bolj malenkostni. Učitelj naj se za vsako uro in vsak predmet pripravlja. Želeti je, da bi si vsak učitelj napravil podrobni učni načrt. Zemljepisje se ne obravnava povsod pravilno. Na večrazrednicah ne zadostuje, ako se pri nemškem pouku le prestavlja, treba je vaje tudi nemški obravnavati. Kmetijski pouk naj bi se bolje gojil, žal, da še marsikje ni šolskega vrta. Končno opomni g. predsednik, da ni hotel s temi opazkami nikogar žaliti, ampak je govoril vse v prospah šolstva in učiteljstva. Prav toplo nam je priporočil tudi „Vdovsko društvo“. (Konec prih.)

S Krasa. Kakor je bil svoječasno v „Učit. Tovarišu“ št. 13 objavljen dnevni red, vršila se je uradna

okrajna učiteljska konferencija v naši metropoli — Sežani.

V polnem številu sešlo se je učiteljsko osebje, dne 9. mal. srpana t. l. točno ob 10. uri v šolskem poslopiju. G. nadzornik pozdravi nazoče, predstavi c. kr. okrajnega glavarja, katerega je učiteljstvo pozdravilo sè živioklicem. G. glavar odzdravi učiteljstvu unemajoč ga v natančno izpolnjevanje stanovskih dolžnostij. Učiteljstvo je bilo iznenadeno videvši preljubljenega novega predsednika okrajnega šolskega sveta posebno, ker že več let nismo imeli te časti. G. nadzornik otvori zborovanje, poudarja važnost konferencije, izvoli si namestnikom komenskega nadučitelja g. Antona Le bana povabi konferencijo, da voli zapisnikarja. Zapisnikarjema sta bila izvoljena g. Koso vel in gspđ. Štrukelj. Dalje poroča g. nadzornik o nedostatkih, koje je opazil pri nadzorovanji izraževaje v obče povoljen napredek. Poudarja važnost učnih načrtov kakor tudi po enketi podrobnostno sestavljeno učno snov za jedno-, dvo- in štirirazrednice omenivši da, ker je za vsako kategorijo sestavljena posebna učna snov, bodo zadevni učitelji zborovali v odsekih. Izvoli skupščinam predsednike: jednorazredni g. Fr. Tomšiča; dvorazredni g. Ant. Benigerja in štirirazredni Ant. Le bana dostavljae, da bode kolikor možno vse nadzoroval.

G. Janko Štrukelj poudarja važnost enketnega delovanja, izraža zahvalo za sestavljenje učne snovi, kakor tudi, da je c. kr. okrajno šolsko svetovalstvo blagoizvolilo doposlati jednorazrednim učiteljem v pregled enketni izdelek. Učiteljstvo se je potem razšlo v odločene šolske sobe. Jednorazredni skupščini je poročal I. Bano: o čitanji, nazornem pouku, slovnici, spisji, računstvu in realijah. Živahno pretresovanje navedenih predmetov je trajalo ves dan, a obširno sestavljena učna snov se ni bistveno spremenila, nego je ostala skoraj takšna, kakeršno je sestavila enketa. Za dvorazrednice je iz navedenih predmetov poročal g. Berginec, za štirirazrednice pa g. Kantè. Tudi tu je bila enketna snov po vsem odobrena. Za ženska ročna dela je sestavila snov učiteljica gspđ. Caza fura, katere izdelek ni našel upora.

Dne 10. mal. srpana ob 8. uri je bilo skupno zborovanje, kjer se je verificiralo delovanje odsekov s prejšnjega dne. Poročevali so nadalje: g. Benigar o petji, g. Le bano o telovadbi, g. Starec o risanji. Poročevalci so svoje vloge dobro izvršili in konferencija jih je odobrila brez pomembnih spremen.

Nadalje so se določili spiski, lepopisni in risanski zvezki in izvršila volitev v bibliotečno komisijo in stalni odbor. Razgovarjalo se je tudi, kako je postopati, da bode šolska mladina preskrbljena z učnimi pripomočki in gledè ponavljalnega pouka. Slišale so se različna mnenja in v znanje vzela razna postopanja. S priporočbo, da učiteljstvo izvrši — po odobrenji, kar je konferencija določila, zaključí g. predsednik zborovanje s trikratnim živioklicem Njega Veličanstvu

našemu presvetlemu cesarju. Nadučitelj g. Ant. Le ban se zahvali predsedniku za točno in nepristransko vodstvo. Prečita in odobri se zborovanski zapisnik.

A. F.

Opomnja. Iz družega nam došlega dopisa priobčimo v sledečem načrt za slovnični pouk na jednorazrednicah.

Ured.

Slovnica za jednorazrednice.

I. Za II. oddelek niže skupine: 2. in 3. šolskega leto, (2 in 2 poluri na teden).

Kimovec: Kaj je stavek? Iz česa sestoji stavek? Poiskati v jednozložnih besedah samoglasnike in pozneje soglasnike. Pripovedni stavek.

Vinotok: Iz česa sestojè besede in zlogi? Razzlogovati dvo-, tri- in mnogozložne besede najprej z jednim, potem z dvema in mnogimi soglasniki med dvema samoglasnikoma. Razločno izgovarjati samoglasnike. Vprašalni stavek.

Listopad: Kaj je samostalnik (pojem)? Lastna imena.

Gruden: Jednina in množina samostalnikova. Stavki v jednini in množini.

Prosinec: Jednina, množina in dvojina samostalnikova. Pojem pridevnika. Stavki v jednini, dvojini in množini.

Svečan: Pojem glagola. Stavki v vseh treh številih.

Sušec: Goli stavek. Osebek je samostalnik. Dopovedek je pridevnik. Stavki v vseh treh številih.

Mali traven: Dopovedek je samostalnik. Stavki v vseh treh številih.

Veliki traven in rožnik. Dopovedek je glagol. Stavki v vseh treh številih v sedanjem, preteklem in prihodnjem času. Velelni stavek.

Mali srpan: Ponavljanje.

II. Za I. oddelek višje skupine: 4. in 5. šolsko leto, (2 in 2 poluri na teden).

Kimovec: Goli stavek. Osebek je samostalnik. Ime je stvarno ali miselno. Lastna imena. Dopovedek je samostalnik, pridevnik ali glagol. Stopnjevanje pridevnikovo. Osebek je osebni zaimek. Osebni zaimek v imenovalniku vseh treh števil. — Izpeljava samostalnikov na **ak, ič, elj, inja, ba, ev**.

Vinotok: Glagol spregati v treh glavnih časih. Velelnik. Pripovedovalni, vprašalni in velelni stavki. — Izpeljava glagolov na **kati, ljati**, in iz samostalnikov z vezilom **a, è, i**.

Listopad: Razširjeni stavek. Dopolnilo je samostalnik v tožilniku, dajalniku, roditelniku. Prilastek je pridevnik ali glagolov deležnik. — Izpeljava pridevnikov na **in, ov, ski, ji**.

Gruden: Prilastek je svojilni, kazalni, vprašalni, nedoločni zaimek, in glavni, vrstilni in nedoločni števniki. — Izpeljava pridevnikov na **ast, en, in, iv, nji**.

Prosinec: Prilastek je samostalnik v roditelniku ali s predlogom. Dopolnilo je samostalnik s

predlogom. Popolna sklanja samostalnikov n.oškega spola s trdim in mehkim končnikom. (Pri petoletnikih tudi sklanja onih samostalnikov, ki imajo v roditeljski „ú“). — Izpeljava samostalnikov na **an, ec, ač, ar, jak**.

Svečan: Sklanja samostalnikov ženskega spola, ki končajo na **a, ev, va**, (za petoletnike tudi na so-glasnik); srednjega spola, ki končajo na **o ali e** (za petoletnike tudi s prirastkom **n, t, es**). — Izpeljava samostalnikov na **ija, oba, ica, ina, ka, ost, ilo, stvo, išče**.

Sušec: Določevati dopolnila in prilastke. Prehodni in neprihodni glagoli. Sklanjati pridevnik sê samostalnikom. Sklanjati zaimke in števnike, ki se pregibljejo kakor pridevniki. Deležniki. — Izpeljava samostalnikov po sestavi.

Mali traven: Določevati dopolnila in prilastke brez predloga in s predlogom. Dvojno dopolnilo. Sklanjati zaimke: osebne, kazalne, vprašalne in nedoločne. Povratni glagoli. — Izpeljava pridevnikov po sestavi.

Veliki traven: Predlogi. Prislovno določilo. Prislovi kraja, časa, načina, vzroka. Stopnjevanje prislovov. — Izpeljava glagolov po sestavi s predlogi.

Rožnik: Prislovno določilo kraja, časa, načina, vzroka. Skrčeni stavki z več osebki, dopovedki, prilastki, dopolniki, prislovnimi določili.

Mali srpan: Vezniki v skrčenih stavkih. Analiza stavkov. — Izpeljava samostalnikov in glagolov po glasovni menjavi. Skrčeni stavki in ponavljanje. Analiza stavkov.

III. Za II. oddelek višje skupine: 6. šolsko leto (2 in 2 pol uri na teden).

Kimovec: Razširjeni in skrčeni stavek. Osebek § 66. Brezosebni glagoli. Osebek v tožilniku in dajalniku. Dopovedek § 67.

Vinotok: Glagol § 24, 25. Glagolova sprega. Želzni in pogojni naklon. Velekni § 78. Velekni, želzni in vprašalni stavki.

Listopad: Kakó se tvori trpna oblika § 79. Predpretekli čas. Posebna sprega § 75. Dovršni in nedovršni glagoli §§ 76, 77.

Gruden: Dopolnilo § 80. Nikalni stavki § 30. Predlogi §§ 34, 60. — Izpeljava glagolov po glasovni menjavi ali stopnjevanje glagolov.

Prosinec: Prilastki in prislovna določila. Besedni red v golem in razširjenem stavku § 82. Najnavadnejše kratice § 14. — Izpeljava glagolov po glasovni menjavi ali stopnjevanje glagolov.

Svečan: Zloženi stavki. Priredje § 84. Vezalno, protivno, sklepalno priredje z dotičnimi vezniki § 85, 86, 87.

Sušec: Podredje § 88. Ošebkovi zavisniki § 89. Oziralni zaimki § 45. Dopovedkovi stavki § 90.

Mali traven: Dopolnikov stavki § 91. Zavisni vprašalni stavki § 92. Dobesedni govor § 93.

Veliki traven: Prilastkovi stavki § 94. Prislovni stavki § 95. Krajevni stavki § 96. Časovni stavki § 97.

Rožnik: Načinovni stavki § 98. Vzročni stavki § 99. Vmesni stavki § 101. Manjkavni stavki § 101. Mnogozloženi stavki § 110.

Mali srpan: Ponavljanje.

Opazka. Vse leto je vaditi v ustni analizi stavkov in govornih razpolov. Pri vsaki priliki se ponavlja nauk o skladji, oblikoslovji, zavisnosti sklonov od glagolov, pridevnikov in predlogov. — §§ kažejo na snov v Končnikovi „Slovenski slovnici za občne ljudske šole.“

Iz Ljubljane. (Drugo glavno zborovanje „Zaveze slov. učit. društev“. Konec.)

Sklene se glavnemu zboru predložiti resolucijo glede složnega delovanja za duhovščino, kakor pa tudi vse krivične napade odločno odbijati.

G. Nerat želi, da bi se izvolile posebne sekcije, posebno bi bila potrebna za mladinsko knjižnico in prebere več pisem g. Legota iz Prage. Dotični gospod je naprosil knjigotržca, da je poslal na ogled več krasnih ilustriranih knjig za mladino. Knjigotržec je pripravljen knjigo tudi v slovenskem jeziku izdati, ako se mu le slovenski tekst o pravem času pošlje in ako se mu zagotovi, da bode 500 izvodov prodal. G. Nerat predlaga, naj se lepo ponudbo vzprejme in ako mogoče tudi uresniči. Vzprejme se z opomnjo, da naj g. Nerat vse potrebno ukrene.

G. Ravnikar predlaga, naj se ukrepi „Zaveze“ tudi „Tovarišu“ pošiljajo.

G. Bajt je zoper ta predlog, ker po njegovem mnenju „Tovariš“ ni deloval na skupnost, ampak na razdor.

To izjavo g. Furlan odločno zanikava.

O tem se je še mnogo debatiralo, dokler se ne vzprejme predlog g. Adlešiča: „Učit. Tovariš“ naj se naprosi, da važnejše zaveze zadeve ponatisne iz „Popotnika“, nujni ukrepi pa se bodo direktno pošiljali.

Določi se, da naj se poda deputacija k c. kr. okr. glavarju, katera naj v imeni učiteljstva izroči svojo udanost do presv. cesarja.

Na to so bili sledeči predlogi vzprejeti: Gospod Vrtovec: 1. „Zaveza naj se poteguje za to, da dobi učiteljstvo svojega zastopnika pri deželnem šolskem svetu. Dotičnega naj bi volila deželna konferencija.“ 2. „Ako ima učitelj čezpovstavno število otrok, naj dobi nagrado.“ 3. „Šolske knjige naj se izdajajo po posebni komisiji, izvoljeni izmed učiteljstva.“

Po predlogu g. dr. Romiha, naj radi tretjega predloga upravni odbor „Zaveze“ potrebno ukrene.

Ob 1/2 9. uri zaključil g. predsednik Francišek Praprotnik sejo, zahvali se marljivemu sodelovanju udeležencev in jih povabi k glavnemu zborovanju (Živijo.) Potem je bil koncert pri Kozarji, pri katerem so se vrstile pozno v noč napitnice na slovensko učiteljstvo i. t. d.

V ponedeljek, dne 26. velik. travna ob 10. uri dopoldne se je pričelo v Kožarjevi dvorani glavno zborovanje.

G. podpredsednik Fr. Praprotnik je pozdravil nad 80 nazočih učiteljev v daljšem in jako lepem govoru. Omenjal je pomen „Zaveze“ i. t. d. S trikratnim „Živijo“ na presv. cesarja je sejo otvoril.

G. dr. Srnc je pozdravil vse v imeni celjskega okrajnega zastopa; ravno tako g. Brezovnik v imeni celjskega učiteljskega društva, katero je „Zavezo“ ravno vzbudilo.

Na to odda g. predsednik Fr. Praprotnik predsedništvo g. Neratu, ter prične razpravljati prvo točko dnevnega reda: „Učitelj pospešitelj kmetijskega pouka v šoli in izven šole.“ To je g. Praprotnik tako mojstersko izvršil, da ni bilo konca pohvale. On je navel več stavkov, kateri so bili vsi en bloc vzprejeti.

G. Vrtovec želi, da bi se ta izvrstna razprava v „Popotniku“ priobčila. (Vzprejeto.)

Druga točka je bila: „O važnem gmotnem vprašanji slovenskega učiteljstva“. O tem je prav temeljito poročal g. I. Lapajne. Sklenilo se je, da naj upravni odbor stopi v dogovor z banko „Slavijo“ in „Beamten-Verein“, kjer bode bolje, tje gremo.

Tretji je predaval g. Luznik o „didaktofonu“. Napravil je tudi praktični poskus z dvema dečkoma in vspan je bil jako velik. Didaktofon je za učitelja pevca res prav dober instrument ter se mora vsakemu le priporočati.

Zaradi pozne ure ($\frac{1}{2}$ 3) so se od 4. in 5. točke le stavki brali, kateri so bili vsi en bloc vzprejeti. 5. točka prihrani se za drugo leto.

Vzprejeta je bila tudi resolucija: „Zaveza učiteljskih društev“ prizna in poudarja potrebno složnega delovanja v pravem pomenu besede — med cerkvijo in šolo — med duhovščino in učiteljstvom —; kajti taka sloga je neobhodno potrebna za srečni razvoj in napredek slovenskega naroda — bodi si v verskem, patrijotičnem in narodnem obziru. Z vso odločnostjo pa — a la „Soča“ — odbijamo od sebe napade, naj prihajajo od katere koli strani, ki bi hoteli rušiti omenjeno slogo ter slikati šolstvo kot neugodno slovenskemu narodu in učiteljstvo kot „grozo, ki žuga nasejati največje siromaštvo po deželi in po hribih slovenske domovine“.

G. predsednik Fr. Praprotnik zaključil potem zborovanje z naudušenim trikratnim „Slava“ na cesarja.

G. Kante se zahvali v imeni vseh g. predsedniku za tako taktno vodstvo zborovanja, g. dr. Romih pa g. podpredsedniku in tajnikoma za njihov trud.

Delegacija je izvolila naslednje funkcionarje: G. dr. Romih, predsednik; g. Fr. Praprotnik in g. Jernej Ravnikar, podpredsednika; g. I. Lapajne, blagajnik; g. Ar. Gradišnik in g. Slanc tajnika; g. M. Nerat, urednik društvenega glasila. Odborniki gg.: A. Brezovnik, Kocbek, Porekar; — Ribnikar, Luka Jelenc; — Vrtovec, Kanté in Medvešček. **J. Furlan — Ljubljana.**

Iz Ljubljane (Učiteljska konferencija).

Letošnja učiteljska konferencija za Ljubljano se je vršila dne 3. malega srpana v mestni dvorani pod vodstvom c. kr. okrajnega šolskega nadzornika g. prof. Fr. Levca. Zborovanja so se udeležili ravnatelj, glavni učitelji in vadniški učitelji in učiteljice obeh učiteljskih, učiteljstvo vseh javnih ljudskih šol v Ljubljani, kakor tudi učiteljstvo zasebnih šol, skupaj 65 učnih močij, od katerih je imelo 41 glasovalno pravico. Navzoč je bil tudi ud c. kr. mestnega šolskega sveta in nadzornik za verouk v Ljubljanskih šolah, v. č. g. kanonik A. Zamejec.

G. predsednik pozdravi zbor, imenuje si namestnikom g. ravnatelja Bl. Hrovata. Zapisnikarjema se izvolita gđcn. E. Witschl in g. J. Cepuder.

Potem objavi g. predsednik v jedournem predavanji svoje opazke o nadzorovanji in stanji šolstva, označi učne uspehe v nazornem nauku, v branji, v slovenskem in nemškem jeziku, v računstvu, v petji in v realijah, omeni pomanjkljivosti v metodičnem obravnavanji posameznih predmetov, pohvali unetost mestnega učiteljstva ter imenuje šole in razrede za najboljšimi učnimi uspehi. Posebno še pohvali učiteljstvo javnih šol za vestno delovanje glede pismenih nalog. Nadalje še govori o pravilnem uradovanji šolskih vodstev ter opozarja na zakonito določena ustrahovalna sredstva gledé šolske discipline. Učiteljstvo naj pri pouku ne pozabi uporabljati po mogočnosti tudi znamenite zbirke deželnega muzeja. To poročilo je bilo vseskozi zanimivo in objektivno ter se je poslušalo z največjo pozornostjo.

Tretja točka dnevnega reda je bila „o določitvi in razdelitvi učne tvarine iz realij za posamezne razrede in oddelke raznih kategorij ljudskih šol v Ljubljani.“ Poročevalci in sicer g. učitelj Fr. Bahovec, gđcn. učiteljci M. Wessner in Fr. Kongschegg, gđcn. nadučiteljica A. Bauer in g. nadučitelj T. Valenta so svojo nalogo vrlo rešili, za kar se jim g. predsednik zahvali. Vse stavljenе resolucije je konferencija vzprejela.

Potem poroča g. učitelj Fr. Kokalj o stanji in računu okrajne učiteljske knjižnice. Knjižnica ima 688 knjig in 101 zvezek. Dohodki iznašajo 48 glđ. 66 kr., stroški pa 34 glđ. 60 kr. Sklene se tudi, da se za knjižnico kupijo Aškrčeve balade in da se knjižnica vpiše kot ud v muzejsko društvo. Po določitvi učnih knjig za šolsko leto 1890/91. se je volila enketa za določitev jednotnih oblik za pisanje. V to enketo so se po predlogu izvolili gg. Belé, Benda, Razinger, Valenta in gđcn. Bauer in Wessner. V knjižnični odsek so se izvolili gg. Kokalj (načelnik), Belé in Žumer, v stalni odbor pa gg. Praprotnik, Tomšič, Valenta in Žumer.

Kot poseben predlog stavi in utemeljuje gosp. Žumer sledeče: Deželni šolski svet se naprosi, da dovoli za mestno učiteljstvo stalnega pomožnega učitelja, ker iznašajo nagrade za supriranje več, kakor bi stal stalni suplent. Ta predlog se soglasno vzprejme.

Po dovršenem dnevnem redu sklene g. predsednik zborovanje s trikratnimi slavoklici na presvetlega cesarja, na kar se mu g. ravnatelj Bl. Hrovath v imeni zborovalcev zahvali za izborno, nepristransko voditev konferencije. Vsestransko odobravanje te zahvale svedoči, da je bil g. predsednik v vsakem oziru v svojem delovanju nepristranski, iz česar sledi, da so bile obravnave vseskozi popolnoma stvarne in mirne. — Istega dne popoldne je napravilo nad 30 zborovalcev skupen izlet na Goričane pri Medvodah, kjer so nam ure do večernega vlaka v skupni zabavi prehitro pretekle.

Dobrova, dne 22. mal. srpana 1890. (Uradna učitelj. konferencija ljubljanske okolice). Dne 16. mal. srpana smo imeli učitelji tega šolskega okraja v II. deški mestni šoli na Cojzovi cesti v Ljubljani svojo letošnjo uradno konferencijo. Točno ob 9. uri dopoldne otvori c. kr. okrajni šolski nadzornik g. Ivan Tomšič zborovanje s prijaznim pozdravom navzočih, ter izjavi, da je izven treh opravičenih slučajev zbrano vse učiteljstvo tega okraja.

Gospod predsednik imenuje svojim namestnikom g. nadučitelja Vinko Levstika; konferencija pa izvoli z vsklikom zapisnikarjema dobrovska sotovariša g. Ranta in Novaka.

Na to se spominja g. predsednik gspč. Cvek ter g. Kermavnerja in Veberja, kateri so v tem okraju med tekočim šolskim letom umrli in se preselili v boljši svet. V znamenje sožalja in bratovskega spoštovanja vstanejo ob tem momentu zbrani raz svojih sedežev z vzklikom: Naj v miru počivajo. Večna luč naj jim sveti!

Dalje omenja učiteljskih prememb v tem okraju med tekočim šolskim letom, koje so se izvršile, in ktere se imajo ravnokar izvršiti. Potem prečita več določil in ukazov višjih šolskih oblastev, ki so pa tako že znani iz „Učiteljskega Tovariša“, a so jih tudi okrajni šolski sveti od časa do časa razposlali svojim podrejenim šolskim voditeljstvom. Javlja dalje več ponudeb raznih firm, katere zalagajo šolsko blago (med drugimi Grubbauer-Pichler) ter priporoča Janko Lebanove „Iskrice“ v nakup šolskim knjižnicam.

Po tem uvodu preide g. predsednik k svojemu poročilu o tem, kar je opazoval ob nadzorovanju šol tega okraja. To poročilo je bilo zanimivo. Kratek in prost posnetek iz tega bodi sledeče: V celem okraju je bilo 27 javnih šol, 2 ekskurendni, 2 privatni in

2 šoli za silo. Za šolo godnih otrok je bilo: 4207 dečkov in 4280 deklic, skupaj torej 8487 otrok. Šolskih poslopij je: 7 prav dobrih, 12 dobrih, 5 povoljnih in 3 slaba. Več šol bode treba razširiti, osobito v Horjulu (kjer se stvar že več let ugiblje), pri Mariji Devici v Polji in v Polhovem Gradcu. Na večini šol je šolska oprava popolno prikladna, a na nekaterih so pa klopi tako nepraktične, da jih bode treba brez odloga nadomestiti z novimi.

Pomanjkljivosti bi bile nekako sledeče: Nekateri učitelj ima navado pečati se samo z boljšimi in zmožnejšimi učenci; to škoduje pouku in disciplini; prezirani otroci postanejo nemarni, so nepazni, šepetajo, se v klopih neprestano sem in tja gibljejo, da — celo kľofutajo se in glasno šepetajo ter izgubé vse veselje do pouka in šole. Gspč. učiteljice so se ravnale v tem oziru strogo po didaktično-pedagoški vodilih. Otroci naj rok ne vzdigujejo v znamenje, da znajo, dokler niso vprašani; če se jim to dovoli, postanejo nekako predrzni vsiljenci; tudi se takih polasti nekak napuh in oholost: navadno radi zaničujejo druge manj nadarjene čes: „Jaz znam! Kaj boš pa ti reva nevedna? Nič ne veljaš pri g. učitelju, ker te nikoli ne praša i t. d.“ Take razvade, kjer se nahajajo, naj se odpravijo. Po nekod gledalo se je tudi premalo na snago otrok; dobil se je slučaj, da je otrok vprašan, kedaj se je zadnjič umil, odgovoril: „Jaz ne vem, kedaj sem se.“ A taki slučaji so posamezni, pa, kolikor jih je, so odveč. Po nekaterih šolah je bila snaga uzorna in splošna; vsi otroci od prvega do zadnjega so bili lepo umiti, počesani in čedno — da praznično — oblečeni; stene, okna, strop in tlak šolske sobe pa tudi čedni; taka splošna snaga priporoča se vsem šolam prav toplo; kjer je ta, čedna in čista so bila tudi vsa otroška samoučila.

Otroci naj se kaznujejo le v okviru postave, da ne more potem kdo stresati kakih sitnostij; klečanje je prepovedana kazen, a tudi vmesna ni, ker klečimo pri molitvi; kar pa služi pri najiminitnejšem opraviču človekovem v čast božjo, ne sme se pri otrocih kot sramotilo rabiti.

Disciplina more se sploh prav povoljna imenovati, a vendar se tu in tam v tem oziru še marsikaj pograša, čemur je povod često prevelik drench v šoli in krivda ne zadeva toliko učitelja samega. Opazilo se je le na štirih šolah v resnici nemirne otroke pri pouku, oziroma ob šolskem nadzorovanju.

(Dalje prih.)

Z Dunaja. (Kolonija kranjskih učiteljev na Dunaji). Kakor je bilo že naznanjeno, začel se je letošnji tečaj za deška ročna dela dne 19. mal. srpana. Vseh udeležencev je danes 46, med temi nas je 15 Kranjcev in 1 Goričan. Kranjski učitelji smo se zbrali v Ljubljani dne 16. mal. srpana ter se potem

skupno odpeljali s poštnim vlakom ob 12. uri 30 min. V Mariboru nas je sprejel g. nadučitelj M. Nerat ter nam tu razkazoval mesto in vodil nas dalje k vinarski šoli, kjer smo si ogledali razne nasade in naprave pod voditeljstvom g. učitelja vinarstva in vodje Kalmanna. Slednji nam je dal tudi pokušati izbornih štirskih vin t. j. pridelkov šole, med temi smo pili tudi vino ameriške trte „York madejra“. V mesto nazaj gredé smo si ogledali vzgledno napravljeni vrt učiteljske pripravnice, kojega nam je uljudno razkazoval g. prof. Ivan Koprivnik, kateri slednji se je pridružil tudi našemu krogu z g. Ahasverom. Veseli nad toliko ljubeznivostjo gospodov zakročili smo par domačih v znanej gostilnici, kjer nas je zopet počastil g. vodja vinarske šole. Le prehitro prisopihal je brzovlak, koji nas je dovedel v Gradec. Izrekam v imeni sodrugov srčno zahvalo gg. v Mariboru. Dospelvi v Gradec se prvo malo osnažimo, a zatem smo ogledovali lepo mesto in razne nasade. Prenočivši v Gradci smo odrinili 18. mal. srpana ob 7. uri zjutraj proti Dunaji, vendar smo se pred še podali na strmi graški grad, raz kojega se človeku odpre krasen razgled.

Na Dunaj smo dospeli ob 6. uri zvečer. Treba je bilo prvo sitni želodec ukrotiti, po okrepečilu smo se podali v hotel, iskat si za ta večer prenočišča, ker še stanovanja nismo imeli.

V soboto 19. je bil ob 8. uri začetek šole. Zbrali smo se vsi dospeli tovariši iz raznih pokrajin, kjer nas je vzprejelo učiteljsko osebje pod voditeljstvom

g. Alojzija Bruhnsa. Po pozdravu podpredsednika društva in pozdravu g. državnega poslanca Kreuziga začeli smo takoj poslovati. Slovenci se večinoma učimo mizarstva in rezbarije, nekaj kartonaže in modeliranja, a gg. Ribnikar in Adlešič strugarstva. Delo nam gre dobro izpod rok, vse napreduje sistematično in točno.

Kaj se izdeluje v posameznih strokah, poročam drugikrat,*) za danes le toliko, da nas je počastil že g. c. kr. prof. in nadzornik Levec ter želimo, da nas tudi drugi obiščejo v šoli VII. Zollergasse 41, kjer se nas dobi od 7—11 dopoludne in od 2—5 popoldne.

Ksaverij.

Z Goriškega. (Prijeteljem slovenske glasbe). Ako dobim le toliko naročnikov, da se tiskovni stroški pokrijejo, izdati hočem III. zvezek „Skladeb † Avgusta Armina Lebana.“ Naj mi torej gospodje, ki se mislijo naročiti na te skladbe, naznanijo to z listnico. Iztisek, obsegajoč moške in mešane zборе ter divni samospjev „Vojak“, stal bode 40 kr., po pošti 45 kr.

Janko Leban,
učitelj

v Avberu p. Štanjel pri Sežani.

*) Prosimo! Sploh pa nam jako ustrezete, ako nam opišete vse delovanje na Dunaji v tečajih in zunaj tečaja, ker se kolegi in šolski prijatelji v domovini za vse to zanimajo. Ured.

Vestnik.

Osobne vesti. Deželni predsednik preblagorodni gospod Andrej baron Winkler se je dne 22. m. m. podal na dopust v Belo Peč na Gorenjskem, g. vladni svetnik Jožef Merk pa v Toplice na Dolenjskem.

Dr. J. Mrhal †. Dne 18. mal. srpana je v Gradci po dolgi bolezni v 67. letu svoje dobe umrl dr. J. Mrhal, vitez Franc-Josefovega reda, bivši ravnatelj višje realke v Ljubljani, c. kr. šolski svetnik in večletni član c. kr. deželnega šolskega sveta kranjskega. Kot tak je bil večini kranjskega učiteljstva znan. On je bil dober zaščitnik učiteljstva in vnet za napredek in razvoj ljudskega šolstva na Kranjskem. V m. p.!

Umrla je pretekli mesec v Ljubljani pred kratkim umirovljena gospdč. Karolina Milek, bivša učiteljica v Podzemlju v 40. letu svoje dobe. Učiteljica je bila od leta 1872. Mučna prsna bolezen jo je prisilila, da je morala pustiti šolsko poučevanje, za katero je bila ves čas svojega delovanja uneta, ter stopiti v pokoj, katerega pa je le kratek čas uživala. V m. p.!

Imenovanja na kranjskih srednjih solah. Za novo spodnjo gimnazijo v Ljubljani so bili imenovani gg.: Tomo Zupan, doslej prideljen višji gimnaziji v Ljubljani; Martin Karlin in Jožef Hubad od gimnazije v Kranji; Simon Rutar od c. kr. realke v Ljubljani; dr. L. Požar od gimnazije v Novem Mestu; Jožef Jenko od višje gimnazije v Ljubljani;

Anton Derganc od gimnazije v Novem Mestu. Za višjo gimnazijo v Ljubljani so bili imenovani gg.: A. Wester od učiteljskega v Budejvicah; R. Perušek od gimnazije v Novem Mestu; L. Lederhas in J. Šorn na višji gimnaziji v Ljubljani. Za višjo gimnazijo v Novem Mestu sta bila imenovana: gg. M. Suhac in L. Pintar od gimnazije v Ljubljani.

„Muzealno društvo“ za Kranjsko. To društvo je imelo dne 24. rožnika svoj občni zbor. Nazočih je bilo 30 članov. V društveni odbor sta se namesto izstopivših odbornikov izvolila gg. profesor Simon Rutar in muzealni arhivar Anton Koblar. Odstopivšemu tajniku g. prof. Jul. Wallnerju se je sklenila zahvala za njegovo živahno in uspešno delovanje v prid društva. Število društvenih članov se je od preteklega leta sem skoraj potrojilo. To društvo priporočamo posebno okrajnim učiteljskim knjižnicam.

„Slovenska Matica.“ Pri občnem zboru „Sl. M.“ so bili v odbor izvoljeni p. n. gg. dr. Jožef Poklukar, Ivan Tomšič, dr. Fr. Lampè, Jožef Marn, dr. J. Šust, dr. J. Sernek, Janko Kersnik, Anton Koblar, dr. H. Dolencec in dr. I. Tavčar.

Iz „Glasbene Matice.“ V zadnji odborovi seji se je sklenilo, da „Gl. M.“ za tekoče leto izda tudi jeden zvezek narodnih pesmij. Zvezek bode obsegal 18 pesmij, katere je nabral in doposlal g. Feliks Malenšek, učitelj v Gorenjem Tuhinju in za tisek priredil vodja g. Fr. Grbič. Gospodu vodji se je iz-

rekla zahvala za njegov trud, g. Malenšku pa se je pripoznala nagrada 20 gld. „Gl. M.“ bode izdavanje narodnih pesmij nadaljevala, ako se ji bodo pravočasno dopošljala, na kar posebno opozarjamo gospode tovariške, ki se bavijo z glasbo. Pri posameznih pesnih se želi, da bi se tudi povedalo, ali jih pojo fantje ali dekleta. — Nabiranje narodnega blaga vsake vrste, kakor sploh literarno delovanje bode le v čast in boljši ugled učiteljstva.

„Pro Patria“, laško šolsko društvo, je vis. c. kr. ministerstvo razpustilo, ker se je pokazalo kot politično in sicer protiavstrijsko društvo. S tem razpustom razpuščene so mnoge podružnice na Primorskem in južnem Tirolskem.

Vdovsko društvo. V četrtek 7. vel. srpana bode odborova seja vdovskega društva popoldne ob 2. uri. Dnevni red: 1. Sprejem novega uda. 2. Občni zbor (dan, spored). Uljudno vabljeni.

Premeščenje velikih šolskih počitnic. Slavni c. kr. okrajni šolski svet Krški je z razpisom z dne 16. rožnika 1890, št. 691 odredil, da se za tekoče leto prestavijo velike počitnice na vseh šolah tega okraja za čas od 16. vel. srpana do 1. vinotoka. Od 1. 1891. nadalje pa imajo taiste trajati od 1. vel. srpana do 15. kimovca vsakega leta.

Iz „Pedagogiškega društva“.

V a b i l o. „Pedagogiško društvo“ bode imelo svoj letošnji občni zbor dne 6. vel. srpana ob 2. uri popoldne na vrtu g. Gregoriča v Krškem. Vzpored obsega med drugim: a) Poročilo o društvenem delovanju, b) pregled letnega računa, c) volitev pregledovalcev računov in d) volitev društvenega odbora.

K obilni udeležbi vabi uljudno odbor.

Za leto 1890. so plačali udnino gg.: Horvat Rudolf, učitelj v Orehku; Strelec Ivan, učitelj v Št. Juriji; Furlan Jakob, učitelj v Ljubljani; Luznar Frančišek, učitelj v Voklem; Vrunker Radoslav, učitelj v Monsbergu; Pleteršnik Maks, prof. v Ljubljani; okrajna učiteljska knjižnica v Kamniku.

Za leto 1889: Kuhar Ivan, učitelj v Trbojah; Adlešič Jurij, nadučitelj v Šmartnem; Cepuder Jakob, učitelj v Leskovci; Vrunker Radoslav v Monsbergu.

Naznanilo. IV. Pedagogiški letnik se prične v kratkem tiskati ter se bode meseca kimovca t. l. udom razposlal. Ker bode cena knjigi za neude povišana, pri tej priliki še jedenkrat uljudno vabi odbor „Pedagogiškega društva“ vse šolnike in šolske prijatelje k pristopu. Letnina znaša 1 gld.

Nova specialna karta avstro-ogerske monarhije. Koncem sušca t. l. je bilo dovršeno velikansko

kartografično delo, na katero se sme s ponosom ozirati naš vojniško-geografski zavod na Dunaji. Celih sedemnajst let je 333 oseb delalo z neizrečeno pridnostjo in izredno razumnostjo okolu tega dela, katero obsega sedaj 752 listov, katerih vsak predstavlja 0·23 m² površine. S početka je bilo določeno, da se izda samo 715 listov in da se delo dovrši v dvanajstih letih. Med tem pa je prišla okupacija in ž njo je bilo zabeležene vse važnejše stalne točke, toli glede svoje medsebojne oddaljenosti, koli glede svoje absolutne višine nad morjem. Posamičniki so potem narisali vse zemljišče v pojedinih trikotih in določili tudi še druge absolutne višine, vse pa s posebnim ozirom na tiste predmete in oblike zemljišča, ki imajo za vojaške namene posebno važnost. Originalne sekcije so potem prečrtali v manji meri 1 : 60.000 in te nove sekcije so helijografičnim putem pomnožili do mere 1 : 75.000 (1 cm = 750 m). To fotografično-galvanoplastično prenašanje s sekcije na bakreno ploščo je trajalo navadno štiri tedne in isto toliko časa je potreboval potem še bakrorezec, da je s svojo umetniško roko točnejše izdelal in dopopolnil delo heliogravure. Pretiskanje z bakrenih plošč na papir je bilo potem čisto navadno delo.

Tako je postala naša nova specialna karta, ali kakor jo ljudje navadno imenujejo „generalštabna karta“. Glede točnosti in natančnosti ne prekosi je nobena druga karta inih držav. Kdor se zna dobro orijentirati in razume konvencionalni „ključ“, katerega se lahko na posebnem listu kupi, temu ni mogoče zaiti po tej karti (razven v gozdih in po visokih planinah seveda). Zlasti natančno določene so nadmorske višine vseh vasij, cerkva in le količjak važnejših krajev, tako, da se v tem obziru vsi ravnaajo po novi specialni karti. Ta je neobhodno potrebna za vsakega vojaka, ter zelo dobrodelna za promet, obrtnost in znanost, zato pa jo po pravici vsi hvalijo in se je s pridom poslužujejo. V vseh večjih listih (političnih in znanstvenih) bodisi v domačih ali inozemskih, išlo je mnogo kritičnih razprav o novi avstrijski specialni karti, ki zelo hvalijo to enimentno praktično in strogo znanstveno kartografično delo.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 399.

okr. š. sv. Na jednorazrednici na Sv. Gori pri Večah (železnična postaja Sava) je stalno ali začasno popolniti učiteljsko mesto s 450 gld. plače, 30 gld. opravilnine in prostim stanovanjem.

Prošnje za to službo naj se predpisanim potem senkaj vložé do konca meseca mal. srpana t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Litiji
dne 12. mal. srpana 1890.

Št. 1028.

Na slovenskem z a b a v i š č i družbe sv. Cirila in Metoda pri sv. Jakobu v T r s t u je izprazneno mesto otroške vrtnarice z letno plačo 400 gld.

Podpisano vodstvo vsprejema prošnje s potrebnimi prilogami do konca mal. srpana.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda
v Ljubljani dne 15. mal. srpana 1890. l.

Št. 688.

okr. š. sv. Na ljudski šoli v Grahovem se podeli začetkom prihodnjega šolskega leta novo ustanovljeno drugo učno mesto stalno ali pa tudi začasno. Letna plača 400 gld. in užitek jedne sobe, katero sosesa prepušča.

Prošnje, opremljene po predpisih, je položiti pri tukajšnjem uradu do dne 15. vel. srpana t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatci
dne 23. mal. srpana 1890.

Del Cott s. r.

Št. 579.

okr. š. sv. V začetku prihodnjega šolskega leta namreč s 1. kimovcem t. l. bodo se v črnomljskem okraju stalno ali pa začasno popolnile naslednje učiteljske službe:

1. Na štirirazredni Franc-Jozefovi ljudski šoli v Črnomlji 3. in 4. učiteljsko mesto z letno plačo 500 gld. in 400 gld.

2. Na štirirazredni ljudski šoli v Metliki 3. in 4. učiteljsko mesto z letno plačo 450 gld. in 400 gld.

3. Na trirazrednici v Dragatuši 3. učiteljsko mesto. Plača 400 gld. in prosto stanovanje.

4. Na dvorazrednici v Podzemlji 2. učiteljska služba s 400 gld. plače in prostim stanovanjem.

5. Na trirazrednici v Semiči 3. učiteljska služba z letno plačo 400 gld.

Dostavlja se, da se želi za 3. učiteljske službe v Črnomlji in Metliki dobiti moške učiteljske moči, a za vse druge službe morejo tudi učiteljice prositi.

Prošnje naj se vložé do dne 15. vel. srpana t. l. pri podpisnem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji
dne 25. mal. srpana 1890.

V kranjskem šolskem okraju se razpisujejo nastopne učne službe:

1. Na deški štirirazrednici v Škofji Loki četrta učna služba s 400 gld. letne plače v stalno umeščenje.

2. Na trirazrednici v Cerkljah z jedno paralelo druga učna služba s 450 gld. letne plače v stalno umeščenje in četrta učna služba s 400 gld. letne plače v začasno umeščenje.

3. Na dvorazrednici v Poljanah druga učna služba (za učiteljico) s 400 gld. letne plače in stanovanjem v stalno umeščenje.

4. Na dvorazrednici v Selcih druga učna služba (za učiteljico) s 400 gld. letne plače in preklicnim stanovanjem v stalno ali začasno umeščenje.

5. Na jednorazrednici v Križih pri Trziči učiteljska služba s 400 gld. letne plače, 30 gld. opravilnine in prostim stanovanjem v stalno umeščenje.

Obrok za prošnje do dne 20. vel. srpana t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranji
dne 1. vel. srpana 1890.

Dr. Gstett-nhofer s. r.

Št. 378.

okr. š. sv. Na jednorazrednici v Pečah je služba učitelja-voditelja z dohodki tretjega plačilnega razreda in prostim stanovanjem stalno ali začasno oddati.

Dotične prošnje naj se postavnim potem do dne 8. vel. srpana t. l. pri podpisnem uradu vložé.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku
dne 12. mal. srpana 1890.

Št. 616.

okr. š. sv. Na jednorazrednici v Rudniku pri Ljubljani je učiteljsko mesto s 400 gld. plače, 30 gld. opravilnine in prostim stanovanjem stalno popolniti.

Obrok za prošnje do dne 12. vel. srpana.

Št. 651.

okr. š. sv. Na dvorazrednici pri Devici Mariji v Polji je stalno popolniti drugo učno mesto z letno plačo 400 gld. in preklicnim stanovanjem. Ta služba se bode oddala učiteljici.

Obrok za prošnje do dne 10. vel. srpana t. l.

C. kr. okrajni šolski svet ljubljanske okolice
dne 21. mal. srpana 1890.

Št. 1810.

okr. š. sv. V gradiščanskem šolskem okraju se ima oddati stalno ali začasno služba učitelja-voditelja jednorazrednice v Biljani. S to službo so določeni dohodki III. plačilne vrste po dež. š. postavi 4. sušca 1879., t. j. 400 gld. letne plače, 100 gld. stanarine, oziroma stanovanje in 30 gld. opravilne doklade.

Prosilci naj vložé svoje prošnje najdalje do 12. kimovca t. l. pri krajnem šolskem svetu v Biljani (pošta Kormin-Biljana).

C. kr. okrajni šolski svet v Gradišči
dne 20. mal. srpana 1890.

Št. 933.

okr. š. sv. Na dvorazrednici v Šturiji se razpisuje drugo učno mesto z letno plačo 400 gld. in prostim stanovanjem v stalno ali začasno umeščenje.

Prosilci naj svoje pravilno osnovane prošnje zakonitim potem do dne 20. vel. srpana t. l. vložé pri podpisnem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni
dne 20. mal. srpana 1890.

Listnica uredništva.

Današnja številka je izšla na dveh polah kot dvojna številka (št. 15. in 16); torej prihodnja številka (17.) izide dne 1. kimovca.

Mnogo dopisov smo morali zaradi pomanjkanja

prostora odložiti za prihodnjo številko; torej prosimo p. n. gg. sotrudnike potrpljenja, katerim sedaj nismo mogli ustreči; vse pa pride na vrsto.

G. J. L. v A.: Pismeno več, kakor hitro nam bode čas pripuščal.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 15. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ prejema list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Florijanske ulice št. 1; naročnino pa prejema g. Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.